

Univerzita Pardubice

Fakulta ekonomicko-správní

Ekonomické a sociální aspekty nefunkčních států ve světě

Hana Kroupová

**Bakalářská práce
2014**

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2013/2014

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Kroupová**
Osobní číslo: **E11302**
Studijní program: **B6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika a celní správa**
Název tématu: **Ekonomické a sociální aspekty nefunkčních států ve světě.**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomických věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je analýza vybraných států Balkánského poloostrova, nejméně ekonomicky a sociálně vyspělého regionu evropského kontinentu. Pomocí analýzy pozice centrální správy, ekonomické situace, stupně integrace do EU a bezpečnostní stability bude zjišťován stupeň nefunkčnosti těchto států.

Zásady:

- Teoretická východiska dané problematiky.
- Příčiny nefunkčnosti vybraných států a regionu.
- Analýza makroekonomických dat, ukazatelů sociální vyspělosti a bezpečnostních rizik.
- Vztahy vybraných států s Evropskou unií, možnosti vstupu nečlenských států.
- Koncepce Jadransko-jónského makroregionu.

Rozsah grafických prací: -
Rozsah pracovní zprávy: cca 35 stran
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická
Seznam odborné literatury:

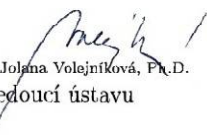
BIDELEUX, R., JEFFRIES, I. The Balkans: a post-communist history. 1st ed. New York, NY: Routledge, 2006, p. cm. ISBN 04-152-2963-4.
BUZAN, B., WOVER, O. Regions and powers: the structure of international security. New York: Cambridge University Press, 2003, xxiv, 564 p. ISBN 05-218-9111-6.
DIENSTBIER, J. Stabilita Balkánů a Evropská unie: příspěvek České republiky. Vyd. 1. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006, 184 s. ISBN 80-239-8060-2.
ROTBERG, R. When states fail: causes and consequences. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004, x, 335 p. ISBN 06-911-1672-5.
WAIŠOVÁ, Š. Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, 250 s. ISBN 978-807-3803-391.
WAIŠOVÁ, Š. Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 295 s. ISBN 978-807-3800-697.
The fund for peace [online]. Dostupné z: <http://global.fundforpeace.org>.
The world factbook [online]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook>.

Vedoucí bakalářské práce:
Ing. Tomáš Lelek, Ph.D.
Ústav ekonomických věd

Datum zadání bakalářské práce: 1. října 2013
Termín odevzdání bakalářské práce: 30. dubna 2014

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 29. ledna 2014

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 30. 4. 2014

Hana Kroupová

PODĚKOVÁNÍ:

Tímto bych ráda poděkovala svému vedoucímu práce panu Ing. Tomáši Lelkovi, Ph.D. za jeho odbornou pomoc, cenné rady a poskytnuté materiály, které mi pomohly při zpracování bakalářské práce.

ANOTACE

Tato práce se zabývá vybranými státy Balkánského poloostrova. Tyto státy jsou zkoumány z hlediska jejich ekonomické a sociální situace, bezpečnostní stability a procesů jejich evropské integrace. Obsahuje charakteristiky vybraných států Balkánského poloostrova, příčiny nefunkčnosti, analýzy jejich základních makroekonomických veličin a aktuální bezpečnostní situaci. Dále se práce zaměřuje na integraci těchto zemí do Evropské unie a posouzení sociální a ekonomické diferenciaci s Evropskou unií. Vyhodnocení stupně nefunkčnosti je provedeno na základě Failed States Indexu.

KLÍČOVÁ SLOVA

Balkánský poloostrov, nefunkční státy, bezpečnostní stabilita, Evropská unie, Failed States Index

TITLE

Economic and social aspects of failed states in the world.

ANNOTATION

This work is devoted to selected Balkan states. These states are examined in terms of their economic and social situation, stability of security and processes of European integration. Contains characteristics of selected countries of the Balkan Peninsula, the cause of malfunction, analysis of their macroeconomic quantities and the current security situation. Furthermore, the work focuses on the integration of these countries into the European Union and the assessment of social and economic differentiation in the European Union. Evaluation of the degree of malfunction is performed based on the Failed States Index.

KEYWORDS

Balkan peninsula, failed states, security stability, European Union, Failed States Index

Obsah

ÚVOD	12
1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA	14
1.1 ZÁKLADNÍ POJMY	14
1.2 NEFUNKČNOST STÁTU	15
1.3 INDIKÁTORY NEFUNKČNOSTI STÁTU	15
1.3.1 <i>Failed States Index</i>	17
2 PŘÍČINY NEFUNKČNOSTI BALKÁNSKÝCH STÁTŮ	20
2.1 HISTORICKÁ VÝCHODISKA	20
2.2 DALŠÍ PŘÍČINY NEFUNKČNOSTI	23
2.3 OBECNÉ EKONOMICKÉ CHARAKTERISTIKY ZÁPADOBALKÁNSKÝCH ZEMÍ	24
3 SOCIOEKONOMICKÉ ANALÝZY ZÁPADOBALKÁNSKÝCH STÁTŮ	25
3.1 ALBÁNIE	25
3.1.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	26
3.1.2 <i>Sociální charakteristika</i>	27
3.1.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	28
3.2 BOSNA A HERCEGOVINA	28
3.2.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	30
3.2.2 <i>Sociální charakteristika</i>	30
3.2.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	31
3.3 ČERNÁ HORA	31
3.3.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	33
3.3.2 <i>Sociální charakteristika</i>	34
3.3.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	34
3.4 KOSOVO	34
3.4.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	35
3.4.2 <i>Sociální charakteristika</i>	37
3.4.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	37
3.5 MAKEDONIE	38
3.5.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	39
3.5.2 <i>Sociální charakteristika</i>	40
3.5.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	40
3.6 SRBSKO	40
3.6.1 <i>Ekonomická charakteristika</i>	41
3.6.2 <i>Sociální charakteristika</i>	42
3.6.3 <i>Bezpečnostní rizika</i>	43
4 ZÁPADNÍ BALKÁN A EVROPSKÁ UNIE	44
4.1 STUPNĚ INTEGRACE ZEMÍ ZÁPADNÍHO BALKÁNU	44
4.1.1 <i>Kandidátské státy EU</i>	45
4.1.2 <i>Potenciální kandidátské státy EU</i>	47
4.2 POSOUZENÍ EKONOMICKÉ VYSPĚLOSTI VYBRANÝCH STÁTŮ S ČLENSKÝMI STÁTY EU	48
4.2.1 <i>Hrubý domácí produkt na obyvatele</i>	48
4.2.2 <i>Nezaměstnanost</i>	49
4.3 KONCEPCE JADRANSKO-JÓNSKÉHO MAKROREGIONU	50
5 POSOUZENÍ STUPNĚ NEFUNKČNOSTI VYBRANÝCH BALKÁNSKÝCH STÁTŮ	53
5.1 VÝVOJ FSI V LETECH 2006-2013	53
5.2 DÍLČÍ INDEXY FSI 2013	54
5.2.1 <i>Sociální indikátory</i>	54
5.2.2 <i>Ekonomické indikátory</i>	55
5.2.3 <i>Politicko-vojenské indikátory</i>	56

ZÁVĚR	58
POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA	61
SEZNAM PŘÍLOH.....	67

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Základní makroekonomická data Albánie 2010-2012.....	27
Tabulka 2: Základní makroekonomická data Bosny a Hercegoviny 2010-2012.....	30
Tabulka 3: Základní makroekonomická data Černé Hory 2010-2012	33
Tabulka 4: Základní makroekonomická data Kosova 2010-2012	36
Tabulka 5: Základní makroekonomická data Makedonie 2010-2012	39
Tabulka 6: Základní makroekonomická data Srbska 2010-2012	42
Tabulka 7: Hodnoty dílčích indexů FSI v roce 2013	54

SEZNAM ILUSTRACÍ

Obrázek 1: Státy Balkánského poloostrova v letech 1878 a 1990.....	21
Obrázek 2: HDP na obyvatele v zemích západního Balkánu a EU v roce 2012	49
Obrázek 3: Míra nezaměstnanosti v zemích západního Balkánu a EU v roce 2012	50
Obrázek 4: Vývoj hodnot FSI v zemích západního Balkánu v letech 2006-2013.....	53

SEZNAM ZKRATEK A ZNAČEK

bú PB	běžný účet platební bilance
CAST	Conflict Assessment Software Tool (softwarový nástroj pro hodnocení konfliktů)
CIA	Central Intelligence Agency
CPI	Corruption Perceptions Index (index vnímání korupce)
DP	Demographic Pressures (demografické tlaky)
ECO	Economy (hospodářství)
EU	Evropská unie
EUFOR	European Union Force (síly Evropské unie)
EULEX	The European Union Rule of Law Mission in Kosovo (mise Evropské unie k prosazování práva v Kosovu)
EUSAIR	EU Strategy for the Adriatic-Ionian Region (Strategie EU pro Jadransko-jónský region)
EXT	External Intervention (externí intervence)
FAO	Food and Agriculture Organization (Organizace pro výživu a zemědělství)
FE	Factionalized Elites (fragmentace elit)
FfP	The Fund for Peace (Fond pro mír)
FSI	Failed States Index (index nefunkčních států)
FYROM	Former Yugoslav Republic of Macedonia (Bývalá jugoslávská republika Makedonie)
GG	Group Grievance (nesnášenlivost skupin)
GNI	Gross National Income (hrubý národní důchod)
HDI	Human Development Index (index lidského rozvoje)
HDP	hrubý domácí produkt
HF	Human Flight (odliv populace)
HND	hrubý národní důchod

HPI	Human Poverty Index (index lidské chudoby)
HR	Human Rights (lidská práva)
ICTY	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia (Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii)
IDPs	Internally Displaced Persons (vnitřně přesídlení lidé)
NATO	North Atlantic Treaty Organization (Severoatlantická aliance)
NX	net export (čistý vývoz)
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OHR	Office of the High Representative (Úřad vysokého komisaře)
OSN	Organizace spojených národů
PS	Public Services (veřejné služby)
RB	Rada bezpečnosti
REF	Refugees (uprchlíci)
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SAA	Stabilization and Association Agreement (Stabilizační a asociační dohoda)
SAP	Stabilisation and Association Process (Proces stabilizace a přidružení)
SEC	Security Apparatus (bezpečnostní aparát)
SL	State Legitimacy (legitimita státu)
u	unemployment (nezaměstnanost)
UÇK	Ushtria Çlirimtare e Kosovës (Kosovská osvobozenecská armáda)
UED	Uneven Economic Development (nestejněměrný ekonomický rozvoj)
UNMIK	United Nations Mission in Kosovo (Mise OSN v Kosovu)
UNDP	United Nations Development Programme (Rozvojový program OSN)
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees (Vysoký komisař OSN pro uprchlíky)
WHO	World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)

ÚVOD

Nefunkční stát je pojmem, který se objevil relativně nedávno, i když jeho vlastní podstata sahá až do hluboké minulosti. Do popředí i zájmu veřejnosti se dostal po teroristických útocích v New Yorku v roce 2001, kdy představitelé americké administrativy označili domoviny strůjčů těchto útoků jako nefunkční, selhávající, rozpadající se a rozpadlé státy. Zejména poslední dva zmíněné jsou považovány za zdroje bezpečnostních hrozeb. [55, s. 7]

Nejrůznější světové humanitární a hospodářské organizace, politici nebo odborníci z oblastí bezpečnosti či ekonomie mají různé postupy a kritéria pro jeho nadeřinování a měření, avšak v základu i výsledku lze vždy nalézt něco společného. Těmi společnými jmenovateli jsou především nestabilní ekonomická, sociální, politická a bezpečnostní situace.

V celosvětovém měřítku jsou za nefunkční nebo selhávající považovány zejména regiony střední Afriky, jižní Asie či střední Ameriky. Zaměříme-li se pouze na Evropu, nelze v ní najít žádný stát, který by se dal porovnávat z hlediska míry nefunkčnosti se státy z těchto rizikových regionů. Ale i v Evropě jsou státy, které výrazně zaostávají ve svém rozvoji a plnění základních funkcí svrchovaného, demokratického státu. V dnešní době postupující evropské integrace a rozšiřování Evropské unie hrají tyto státy významnou roli z hlediska ohrožení bezpečnostní stability a hospodářského vývoje celé Evropy. Tyto země se, až na výjimky, nacházejí na Balkánském poloostrově. Lze tedy říci, že to, co pro svět symbolizuje středoafriický region, to při užším pohledu pro Evropu představuje právě region západní části Balkánského poloostrova.

Hlavním cílem práce je zjištění stupně nefunkčnosti vybraných států Balkánského poloostrova i tohoto regionu jako celku. Dílčími cíli jsou potom objasnění příčin selhávání těchto zemí, vzájemných vazeb s EU včetně jejich případné integrace a nastínění koncepce programu Jadransko-jónského makroregionu.

Práce bude rozdělena na pět kapitol. První kapitola bude zaměřena na vysvětlení a definice základních pojmů problematiky, teoretická východiska a způsoby měření nefunkčnosti států. V další kapitole budou stanoveny příčiny nefunkčnosti jednotlivých států. Ve třetí kapitole budou provedeny analýzy základních makroekonomických veličin a vybraných indikátorů sociální rozvinutosti jednotlivých států a jejich ekonomické a sociální dopady na funkčnost státu a životní úroveň obyvatel. Čtvrtá kapitola potom bude věnována vztahům tohoto regionu s EU, stupňům integrace a podpůrnému projektu Jadransko-jónského regionu. V poslední

kapitole bude na základě zjištěných skutečností posuzována nefunkčnost státu a provedeno vyhodnocení indexu FSI.

V práci budou použity metody deskripce, analýzy, komparace a dedukce.

1 TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Tato kapitola je zaměřena na vymezení základních pojmů zvoleného tématu, definice nefunkčnosti státu a popis vybraných indexů pro měření a komparaci stupně nefunkčnosti. Cílem této kapitoly je uvedení do problematiky slabých států a objasnění skladby indikátorů pro měření jejich nefunkčnosti.

1.1 Základní pojmy

Stát je vymezen pomocí tří základních prvků: území, obyvatelstvo a státní moc. Stát je tedy společenství lidí obývajících určité území, na kterém je vůči nim uplatňována státní moc. [36, s. 48]

Funkce státu je soubor úkolů, které by měl stát plnit pro blaho svých občanů. K plnění svých úkolů vyvíjí stát konkrétní činnost, kterou realizuje pomocí státních institucí. Základní funkce státu jsou čtyři [45, s. 90]:

- tvorba právních norem (moc zákonodárná);
- výkon politické vůle dané společností (moc výkonná);
- výkon spravedlnosti (moc soudní);
- vnitřní a vnější ochrana obyvatelstva a státu.

Státní selhání je situace, při které stát selhává v některé nebo všech svých základních funkcích.

Bezpečnost je schopnost systému (státu) odolávat vnějším a vnitřním hrozbám, které mohou negativně působit proti jeho prvkům, s cílem zachovat neporušenost struktury systému, jeho stabilitu a spolehlivost. [31]

Etnický konflikt je nejčastěji ozbrojený vnitrostátní konflikt, který se vyskytuje zejména v zemích s heterogenním etnickým složením jako výsledek etnické nenávisti a touhy po odlišení vlastní identity. Krajním případem etnického konfliktu je občanská válka. [43, s. 9]

Chudoba je materiální nouze po věcech nebo službách (potravinách, penězích, ošacení, zdravotnické péči), které mají sloužit k zabezpečení základních lidských potřeb a udržení lidského života jako takového.

Evropská unie je nadnárodní politickou a hospodářskou organizací evropských států, která byla vytvořena za účelem rozvoje hospodářské spolupráce, s cílem vytvoření společného trhu

a hospodářské a měnové unie, stabilizace bezpečnostní situace a celkového zlepšování životní úrovně občanů členských států. [29, s. 153-158]

1.2 Nefunkčnost státu

Otázkou, jak co nejpřesněji definovat nefunkční stát, se již dlouhá léta zabývají odborníci z nejrůznějších oborů sociálně-ekonomických věd, zejména potom sociologové, politologové, ekonomové nebo bezpečnostní experti. Problém začíná už u samotného pojmenování. Existuje mnoho výrazů, které nefunkčnost, respektive funkčnost, státu pojmenovávají, vymezují a přiřazují tak stát do určité kategorie charakterizované stupněm nefunkčnosti, resp. funkčnosti.

Mezi ta nejznámější rozdělení můžeme zařadit dělení podle Rotberga na *silný, slabý, rozpadající se, rozpadlý a zcela zhroutilý* (strong, weak, failing, failed, collapsed). [39, s. 4] Buzan je člení na *postmoderní, moderní a premoderní* (postmodern, modern, premodern). [3, s. 22] Dalším možným členěním je rozdělení podle Fund for Peace (dále jen FfP), které obsahuje kategorie *poplach, varování, stabilní, dlouhodobě udržitelný* (alert, warning, stable, sustainable) [46], do nichž jsou státy rozřazeny podle dosažené hodnoty Failed States Indexu (blíže viz kapitola 1.4.1).

Nefunkční státy bývají také někdy označovány jako *zkrachovalé, zaostalé, rozvojové* atd. Bez ohledu na jednotlivá členění mají nefunkční státy společné indikátory, jsou jimi: státní selhání, slabá výkonnost státu při poskytování politických statků, zejména pak v oblasti bezpečnosti, slabá infrastruktura, nízká míra gramotnosti, snižující se průměrná délka života, chudoba, vysoká nezaměstnanost, šedá ekonomika, korupce, hyperinflace, nedostatečná ochrana životního prostředí aj. [55, s. 30]

1.3 Indikátory nefunkčnosti státu

Indikátorů, které se používají pro posuzování nefunkčnosti a ekonomické zaostalosti státu nebo kvality života občanů, existuje celá řada. Vybrat z nich ten, který co nejpřesněji vystihuje aktuální situaci daného státu, je však téměř nemožné, protože metodologie jejich výpočtů a vstupní data se v mnohém odlišují. Ať už je ale použit jakýkoliv způsob výpočtu, pokaždé v konečném výsledku dostaneme nějakou škálu států, kde na jednom jejím konci stojí nefunkční stát a na konci druhém stát úspěšný, neboli blahobytný. V současném světě nelze žádnou zemi označit jako absolutně blahobytnou či absolutně nefunkční, těmto

extrémům se však mnoho z nich znatelně blíží, bohužel se převážně jedná o přibližování k negativnímu extrému.

Ukazatelé nefunkčnosti se nejčastěji objevují ve formě indexů, koeficientů, podílů apod. Lze si vybrat ze široké škály tzv. **souhrnných indikátorů**, které ukazují celkový pohled na fungování státu jako ucelené jednotky.

Příklady souhrnných indikátorů:

- Failed States Index (FSI);
- Human Development Index (HDI);
- Human Poverty Index (HPI);
- ratingové stupně.

Oproti tomu **indikátory jednoduché** se zabývají pouze jedním oborem a jejich zpracování a následná interpretace se týká pouze jedné statisticky vykazované veličiny reprezentující daný jev.

Mezi tyto indikátory lze např. zařadit:

- ukazatel používání internetu;
- míra gramotnosti;
- kojenecká úmrtnost;
- Giniho koeficient;
- nezaměstnanost;
- HDP na obyvatele;
- tempo růstu HDP;
- saldo platební bilance.

Podle jednoduchých ukazatelů nelze přímo konstatovat, že daný stát upadá nebo je nefunkční, ale právě na základě těchto veličin jsou sestavovány ony souhrnné indexy. Výhodou těchto jednoduchých indexů je, že vycházejí z reálných a ověřitelných čísel a k jejich sestavení není potřeba složitých algoritmů. Jsou-li však prezentovány samostatně, mají nízkou vypovídací schopnost o celkové životní úrovni a souhrnném stavu státu.

Oproti tomu souhrnné indexy řadí státy podle dosažených bodových hodnocení do určitých více či méně úspěšných skupin. Takové ukazatele jsou většinou počítány na základě dílčích indexů a pomocí složitých algoritmů jsou převáděny na čísla. Ze souhrnného indexu, není-li podrobně prostudováno jeho složení a je zobrazen jen jako číslo řadící zemi do nějaké části spektra, se nelze dozvědět, že například podle FSI funguje bezpečnostní aparát stejně dobře v Itálii jako v Zambii, kde index SEC je pro rok 2013 u obou shodně 5,0, přičemž celkové FSI řadí Zambii na 45. místo a Itálii na 147. místo ze 178 států světa. [46] Takových příkladů lze najít ve všech souhrnných indikátorech mnoho. Je proto důležité uvědomit si, že ne všechny oblasti života v zaostalých státech jsou horší než v těch vyspělých.

Vzhledem k povaze práce a doporučenému rozsahu byl pro tuto práci jako klíčový vybrán jeden souhrnný indikátor – Failed States Index, který v nejširším měřítku ukazuje celkovou situaci daného státu a umožňuje její komparaci s ostatními zeměmi. Současně s tímto indikátorem jsou v této práci zvlášť analyzována základní makroekonomická data jako HDP, nezaměstnanost, inflace, platební bilance a zadluženost. Analytickou skladbu ještě doplňují ukazatelé sociální vyspělosti jako je ukazatel používání internetu, míra gramotnosti nebo migrace obyvatelstva.

1.3.1 Failed States Index

The Failed States Index (FSI), volně přeloženo jako index zkrachovalosti, nefunkčnosti nebo neúspěšnosti států, je uceleným ukazatelem míry úpadku. FSI je publikován každoročně od roku 2005 organizací The Fund for Peace, která se zabývá zejména otázkami mezinárodních vztahů, bezpečnosti, ochrany lidských práv a dlouhodobě udržitelného rozvoje. Tento index je tedy poměrně mladý, ale o to více hojně využíván nejen odborníky z různých čistě humanitních oborů, politiky a humanitárními organizacemi, ale také širokou veřejností, která má zájem o světové dění a mírovou stabilitu. V současné době (rok 2013) se indexem FSI poměřuje 178 států z celého světa.

Metodologie tvorby FSI je poměrně náročná na vstupní data. Celému procesu sestavení konečného souhrnného indexu předchází celoroční shromažďování dokumentů, informací a reportů z celého světa a průběžné vyhodnocování jejich obsahu. Po provedení obsahové analýzy jsou data zpracována speciálním, pro tento účel vytvořeným, softwarem CAST (Conflict Assessment Software Tool). Tento program pomocí složitého algoritmu normuje relevantní data do číselné podoby, která představuje úroveň jednotlivých společensky, ekonomicky a státotvorně negativních tlaků a problémů v dané zemi. Pro ověření výsledků

analytického softwaru se ještě používá kvalitativní a kvantitativní analýza nejdůležitějších událostí v daném státě. [46]

Výsledkem je celkem *12 dílčích indexů* ze všech oblastí lidského života, které se slučují ve třech základních kategoriích indikátorů – sociální, ekonomická a politicko-vojenská. Každý z těchto indikátorů se ještě dělí na bližší určující tematické subindikátory, které poměřují dílčí oblasti života:

1) skupina sociálních indikátorů

- **index DP** – *demografické tlaky* (růst populace, úmrtnost, životní prostředí, kvalita a dostatek vody a potravin, přírodní katastrofy);
- **index REF** – *uprchlíci a vnitřně přesídlení lidé* (přesídlování obyvatel a problémy s tím spojené, uprchlické tábory, absorpční kapacita státu);
- **index GG** – *nesnášenlivost skupin* (diskriminace, pocit bezmoci, etnické násilí, sektářské násilí, náboženské násilí, násilí mezi komunitami);
- **index HF** – *trvalý odliv populace* (procento migrantů na obyvatele, lidský kapitál a jeho odliv, emigrace vzdělaného obyvatelstva);

2) skupina ekonomických indikátorů

- **index UED** – *nerovný ekonomický rozvoj* (Giniho koeficient, důchod sdílený 10% nejchudších a 10% nejbohatších obyvatel, populace žijící ve slumech, úroveň služeb a rozdíly v jejich distribuci);
- **index ECO** – *chudoba a ekonomický pokles* (hospodářský deficit, vládní dluh, nezaměstnanost, inflace, růst HDP, kupní síla atd.);

3) skupina politicko-vojenských indikátorů

- **index SL** – *legitimita státu* (korupce, efektivita vlády, politická spolupráce, volební proces, obchod s drogami, protesty a demonstrace);
- **index PS** – *veřejné služby* (úroveň bezpečnosti, kriminality, gramotnosti, vzdělání, infrastruktury, zdravotní péče, telekomunikací atd.);
- **index HR** – *porušování lidských práv a pravidel práva* (svoboda tisku, občanská svoboda, obchod s lidmi, politická svoboda, mučení, popravy atd.);

- **index SEC** – *bezpečnostní aparát* (vnitřní konflikty, vojenské převraty, nepokoje a protesty, aktivity rebelů, bombové útoky, političtí vězni atd.);
- **index FE** – *nárůst fragmentace elit* (boj o moc, političtí přeběhlíci, podvodné volby, politická soutěž);
- **index EXT** – *externí intervence* (zahraniční pomoc, přítomnost mírových jednotek, misí OSN, zahraniční vojenské intervence, sankce, rating).

Každý z výše zmíněných dvanácti indexů může nabývat hodnot v rozmezí 0,0 až 10,0, přičemž čím vyšší hodnoty index nabývá, tím je stát méně úspěšný v řešení dané problematiky. Maximální možná suma všech indexů je 120,0, která signalizuje absolutně nejhorší možný stav státu. V roce 2013 se této hranici nejvíce přibližovalo Somálsko se 113,9 body, následované Demokratickou republikou Kongo (111,9 b), Súdánem (111,0 b) a Jižním Súdánem (110,6 b), tedy všechno státy středoafriického regionu. Nutno dodat, že u všech těchto států dosahují vždy minimálně 3 indexy absolutně nejvyšší možné hodnoty 10,0. Společným, takto problémovým indexem s nejvyšší hodnotou, je pro ně index REF, tedy problémy s uprchlíky a migrací obyvatelstva. Na druhé straně tohoto žebříčku, a tedy nejbližší hodnotě 0,0, jsou severoevropské státy EU Finsko s 18,0 body a Švédsko (19,7 b), následované nečlenskými státy EU Norskem a Švýcarskem (oba shodně 21,5 b). Tabulka všech států vyhodnocovaných pomocí indexu FSI v roce 2013 je v příloze A.

Podle celkové sumy jsou potom státy seřazeny do čtyř kategorií. V první z nich, označované *alert*, neboli poplach, jsou státy, které krachují nebo mají ke krachu velmi blízko. Další kategorií je *warning*, varování, ta ukazuje možné riziko, že státy by se mohly nefunkčními stát, je tedy třeba jim věnovat zvýšenou pozornost. Kategorie *stable*, stabilní, označuje státy, jež v současnosti nevykazují možnost krachu či výrazného úpadku. V poslední kategorii *sustainable*, dlouhodobě udržitelné, jsou země, ve kterých jsou kvalitní životní podmínky na vysoké úrovni, a tyto jsou v delším časovém horizontu udržitelné, nehrozí zde žádné možné riziko úpadku. Kategorie FSI jednotlivých států za rok 2013 jsou zobrazeny v příloze B.

2 PŘÍČINY NEFUNKČNOSTI BALKÁNSKÝCH STÁTŮ

Jak již bylo zmíněno v úvodu, region Balkánského poloostrova patří mezi nejzaostalejší části evropského kontinentu. [5, s. 11-12] Současný stav balkánských států je ovlivněn mnoha faktory. Tím vůbec nejzásadnějším jsou válečné konflikty probíhající v poslední dekádě minulého století, které vznikaly především kvůli multietnickému a multináboženskému složení tohoto regionu, a jejichž následky jsou stále patrné zvláště v oblasti hospodářství a vnější i vnitřní bezpečnosti. I přes snahy mezinárodních organizací OSN, EU, NATO aj. měly tyto konflikty v konečném důsledku velké ztráty na životech, majetku a úrovni života obyvatel. Jelikož dlouhodobě udržitelná bezpečnost v Evropě je jedním z nejdůležitějších poslání EU, je vyřešení problémů Balkánu a jeho začlenění do EU jedním z prioritních cílů.[6] Dalšími ovlivňujícími faktory jsou potom geografická poloha, přírodní podmínky, politická garnitura a kulturní zvyklosti a tradice.

Cílem této kapitoly je vymezení nejpodstatnějších historických, ekonomických a společenských vlivů dopadajících na státoprávní uspořádání a životní úroveň obyvatelstva vybraných států Balkánského poloostrova.

2.1 Historická východiska

Pro pochopení současné situace Balkánského poloostrova, je nezbytně nutné poznat jeho historii, která položila základy současného neúspěchu v naplňování základních funkcí státu. Balkánský poloostrov se rozprostírá v jihovýchodní části Evropy, tedy poměrně blízko muslimským zemím, z čehož v historii pramenili náboženské válečné konflikty. Za úplný prvopočátek balkánského nezdaru se dá považovat 14. století, kdy byl tento poloostrov atakován osmanskými Turky, kteří si jej později zcela podrobili a násilně donutili Balkánce konvertovat k islámu. Od 19. století, spolu s úpadkem Osmanské říše, postupně docházelo k válkám za nezávislost balkánských národů s výraznou podporou carského Ruska a Rakousko-uherského císařství. Tyto dvě velmoci viděly v podpoře jasné cíle - omezit vliv islámu a získat nadvládu nad některými částmi Balkánu. V roce 1821 vyhlásilo jako první nezávislost Řecko. Na Berlínském kongresu byla potom v srpnu roku 1878 uznána nezávislost Černé Hory, Srbska a Rumunska, později také Bulharska. Území Bosny a Hercegoviny a Slovinska připadlo podle Budapeštské dohody Rakousku-Uhersku. [25, s. 225-226] Nové uspořádání států Balkánu v roce 1878 je zachyceno na obrázku 1.

Následovala první balkánská válka (1912-1913), v níž bojovaly balkánské státy proti Turkům, a která zcela vymýtila tureckou nadvládu. Po jejím skončení vznikl samostatný stát Albánie a území dnešní Makedonie bylo rozděleno mezi Řecko, Srbsko a Bulharsko. Sporné rozdělení Makedonie a územní nároky na její části vedly k druhé balkánské válce (1913). Bulharsko, které si činilo nároky na většinové území Makedonie, napadlo Srbsko a Řecko. Ty se však úspěšně bránili, později i s podporou Rumunska. Výsledkem této krátké války (červen-srpen 1913) byla kapitulace Bulharska a podpis Bukurešťské mírové smlouvy, která významně oklestila bulharské území. [1, s. 75-77, 337-338]

Iniciací první světové války byla snaha o osamostatnění území Bosny a Hercegoviny, Srbska a Slovinska, které byly pod nadvládou Rakouska-Uherska. I přesto, že většina balkánských států byla v této válce mezi poraženými, získaly všechny tyto státy nezávislost na Rakousku. Po první světové válce (1918) vzniklo Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, později přejmenované na Království Jugoslávie, fungující na principu federace. I přes dočasnou okupaci některých států během druhé světové války přetrvalo toto upořádání až do začátku 90. let minulého století (viz obrázek 1).

Obrázek 1: Státy Balkánského poloostrova v letech 1878 a 1990

Zdroj: upraveno dle [34]

Druhá světová válka se nevyhnula ani Balkánu. Nejprve byla v roce 1940 italskou armádou napadena Albánie a Řecko. K italským fašistům se později na severu přidala i německá vojska a postupně dobývala celý Balkánský poloostrov. V některých státech však došlo k převratům a kolaborantské vlády Bulharska, Rumunska a Jugoslávie se přidaly k Ose¹, Chorvatsko vyhlásilo samostatnost. Silné partyzánské oddíly po celém Balkáně však situaci nacistům a fašistům výrazně ztěžovaly, zejména v neprostopných horských oblastech.

¹ OSA- spojenecké vojensko-politické uskupení států (Německo, Itálie, Japonsko) během II. světové války

Odbojové skupiny z celé Jugoslávie se ale ke konci války začaly rozcházet v politických názorech na poválečném uspořádání Jugoslávie a bojovali nejen proti okupantům, ale i vzájemně mezi sebou. Jako vítěz z těchto „malých“ partyzánských válek vzešel komunistů Josif Broz Tito², tzv. sjednotitel Jugoslávie.

Následné komunistické režimy v některých státech zanechaly stopy, které jsou patrné ještě v současnosti. Vznikaly diktátorské, většinou prosovětsky (v Albánii dočasně pročínsky, v Titově Jugoslávii neutrálně) orientované, represivní režimy, které uměle udržovaly etnický mír, který byl však jen časovanou bombou a čekal na rozpad komunistického bloku. S pádem železné opony se začaly naplno a otevřeně prosazovat touhy pro odlišení vlastních národnostních identit, včetně územních nároků a byly znovu připomínány křivdy předešlých válek. V roce 1989 došlo k vyvrcholení jak srbského, tak i slovinského a oživení chorvatského nacionalismu, který později vedl až k úplnému rozpadu Jugoslávie. [43, s. 53] V Srbsku se ujal moci Slobodan Milošević³, který výrazně podporoval srbský nacionalismus v ostatních státech Jugoslávie. Srbové žijící mimo svůj stát měli podle něj mít právo na autonomii. Chorvatsko spolu se Slovinskem chtělo vystoupit z Jugoslávské federace. Výsledkem sporů o sebeurčení byla válka vedoucí k rozpadu této federace, do které se po selhání OSN, jako hlavního mírotvůrce mezi Chorvaty a Srby, zapojili i mezinárodní jednotky a NATO, které vždy stály proti Miloševićově diktátu. I přesto, že většinová etničití Srbové žijící na území chorvatského federálního státu vyhlásily v západní části Chorvatska republiku Srbská krajina, nepodařilo se jim ani za podpory jugoslávské armády tuto část Chorvatska ve federaci udržet.

Následný válečný konflikt, jeden z nejkrvavějších etnických konfliktů v novodobé historii Balkánu, se odehrál na území dnešní Bosny a Hercegoviny v letech 1992-1995. Tento stát byl součástí Jugoslávské federace, při jejím rozpadu v počátku devadesátých let ale došlo na referendum o nezávislosti také v Bosně a Hercegovině. Účast v tomto referendu byla pouhých 63,4%, protože bosenští Srbové jej bojkotovali. Výsledkem potom bylo vyslovení se pro nezávislost a vystoupení z federace 92,7% ze všech odevzdaných hlasů. [1, s. 343] Srbsko v čele se Slobodanem Miloševićem však nezávislost neuznalo. Srbský nacionalismus a snaha o autonomii oblastí s převážně srbskými obyvateli vedli, stejně jako v Chorvatsku, k občanské

---

² Josip Broz Tito (1892-1980) - prezident Socialistické federativní republiky Jugoslávie v letech 1953 až 1980, bývá označován jako „velký sjednotitel Jugoslávie“.

³ Slobodan Milošević (1941-2006) - srbský politik, prezident Svazové republiky Jugoslávie v letech 1991 až 1997, prezident Srbska 1997-2000, od roku 2001 byl souzen Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY) kvůli genocidě a zločinům proti lidskosti při válečných konfliktech v 90. letech. Konce procesu se nedožil.

válce. V tomto multietnickém státě, s velkým zastoupením muslimů, jako pozůstatku turecké nadvlády, se střetly národnostní, potažmo náboženské, skupiny bosenských Srbů (pravoslavní) na jedné straně a Bosňáků (muslimové) a bosenských Chorvatů (katolíci) na straně druhé, kde každý z nich uplatňoval své územní nároky a národnostní separaci. Celkové odhady počtu obětí této války mluví o 102 000 lidech. [43, s. 94] Výsledkem války bylo vystoupení Bosny a Hercegoviny z jugoslávské federace.

Prozatím posledním ozbrojeným konfliktem, který se na Balkáně odehrál, byl boj o uznání nezávislosti autonomních srbských provincií Kosova a Metohije. Novodobé počátky⁴ tohoto etnického konfliktu sahají až do roku 1981, kdy v Kosovu propukly jedny z prvních mohutných demonstrací kvůli nespokojenosti s politickým vedením. Tyto nepokoje se podařilo na čas zastavit, ale v roce 1997 propukly dlouho potlačované spory mezi kosovskými Albánci a kosovskými Srby naplno. Srbové žijící na území Kosova za vydatné propagandistické podpory Slobodana Miloševiče vyháněli Albánce z Kosova za účelem připojení se k Srbsku a očištění Kosova od muslimů. To si samozřejmě Albánci nenechali líbit a proti Srbům zahájili krvavé čistky. Tyto spory ukončily až jednotky NATO, které v roce 1999 podnikly letecké útoky na Srbsko. Důsledkem tohoto konfliktu se staly tisíce uprchlíků na obou stranách, humanitární krize a vznik nejzaostalejšího státu Evropy.

2.2 Další příčiny nefunkčnosti

Komunistické režimy a válečné konflikty nejsou ale jedinými příčinami slabší ekonomické vyspělosti a nestability tohoto regionu. Geografická poloha Balkánu nahrává organizovanému zločinu, zejména pak obchodu s narkotiky, který je jedním z nejdůležitějších zdrojů příjmů tamních mafiánských skupin a na ně napojených zkorumpovaných státních úředníků a policie.

Dvě drogové trasy, které křižují téměř celý Balkán, přivádějí do Evropy převážnou část zdrojů spotřeby heroinu, hlavně afghánské provenience, v menší míře potom heroin z Barmy a Laosu. Kromě tranzitu heroinu jde přes balkánské státy i asijská produkce kokainu, opia, hašiše, marihuany a syntetických drog, ale v menším množství než heroin. Severní balkánská drogová cesta vede z Turecka přes Bulharsko a Rumunsko dále do Evropy, jižní drogová cesta potom vede z Bulharska přes Makedonii, Albánii a státy bývalé Jugoslávie, kde jsou

---

⁴ Ve skutečnosti je tento problém mnohem starší. Spory o oblast Kosova a Metohije trvají už od první balkánské války, kdy bylo toto území úplně osvobozeno od turecké nadvlády. Po této válce se o něj rozhořely boje mezi Albánci a Srby, protože zde žily převážně tyto národnosti, které obě považovaly území za pravlast svých předků. Do roku 1941 náleželo Kosovo jugoslávskému království, potom se až do konce druhé světové války stalo součástí Albánie. V roce 1945 bylo uznáno jako autonomní oblast Jugoslávie, ale s rozpadem federace byla autonomie zrušena. Za ta léta se postupně hromadila nenávist mezi kosovskými Srby a kosovskými Albánci, která vyústila v etnický konflikt v 90. letech.

drogy buďto lodní dopravou převáženy do západní Evropy přes Itálii nebo pozemní cestou přes Chorvatsko. [44]

Nefunkční státy charakterizuje také míra a rozsah korupce. V balkánských státech, zejména pak v Albánii a Kosovu, prorůstá korupce do nejvrchnějších sfér politiky a obchodu, což brání transparentnosti veřejného sektoru a podnikání. Dalšími problémy se potom jeví neznalost základních pravidel chování a návyků v oblasti ochrany životního prostředí a péči o něj, chudinské čtvrti ve větších městech nebo osady, které často nemají přístup k pitné vodě a energiím.

2.3 Obecné ekonomické charakteristiky západobalkánských zemí

Jižní Evropa a její obyvatelstvo je obecně známá také svou nízkou produktivitou práce ve srovnání se středoevropskými a severoevropskými státy. Ta je způsobena zejména klimatickými podmínkami, hlavně v letním období, kulturními zvyklostmi a tradicemi Jihoevropanů.

Nezaměstnanost v tomto regionu, zejména pak absolventů s vyšším vzděláním, je vůbec nejvyšší v Evropě a má za následek odliv pracovních sil do zahraničí, přičemž se valná část těchto pracovních migrantů podílí na ekonomické podpoře svých rodin v domácí zemi.

Většina západobalkánských států jsou co do rozlohy, tak i velikosti populace, poměrně malými ekonomikami, s malými trhy, jejichž vnitřní mechanismy, mimo jiné stále nesoucí pozůstatky centrálního plánování, nejsou samostatně schopny fungovat na takové úrovni, jakou dnes zaujímá průměr EU (viz kapitola 4).

3 SOCIOEKONOMICKÉ ANALÝZY ZÁPADOBALKÁNSKÝCH STÁTŮ

Tato kapitola je zaměřena na analýzy jednotlivých států západního Balkánu. Jednotná analytická skladba každého státu obsahuje teritoriální vymezení na Balkánském poloostrově, základní geografické a demografické údaje, stručný popis historie a současného stavu centrální správy, vymezení možných bezpečnostních rizik a analýzu základních makroekonomických veličin. Cílem této kapitoly je pomocí deskripce ekonomiky, ukazatelů sociální vyspělosti a bezpečnostní situace zanalyzovat současnou ekonomickou a sociální situaci vybraných států.

3.1 Albánie

Albánie (oficiálně Albánská republika, *albánsky Republika e Shqipërisë*) je hornatá země ležící na západním pobřeží Balkánského poloostrova, jejímiž sousedy na severu jsou Černá Hora a Kosovo, na východě Makedonie a na jihu Řecko. Západní hranice státu tvoří Jónské moře.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [4] [26]:

- hlavní město: Tirana
- rozloha: 28 748 km²
- počet obyvatel: 2 787 615 (k 1. 1. 2013)
- národnostní složení: 95% Albánci, 3% Řekové, 2% menšiny Makedonců, Romů, Srbů
- úřední jazyk: albánština
- náboženství: 70% islám, 20% pravoslaví, 10% římskokatolické

Albánie je jednou z mála evropských zemí, kde se nadpoloviční většina obyvatelstva hlásí k islámu. I přesto, že je tedy ve světě považována za muslimskou zemi, nelze ji srovnávat třeba s Íránem nebo Egyptem. Jen málo Albánců je skutečně praktikujícími muslimy. Pozice islámu, stejně jako i jiných náboženství v této zemi, byla znatelně oslabena⁵ komunistickým

---

⁵ od počátku 60. let do pádu komunistického režimu v roce 1990 bylo náboženství na území Albánie zcela zakázáno

režimem Envera Hoxhi⁶, krutovládce, který za pomoci budování kultu osobnosti, tajné policie Sigurimi, megalomanských projektů a úplného uzavření ekonomiky učinil z Albánie nejhudší zemi Evropy. Komunistický diktát Envera Hoxhi byl jedním z nejtvrdějších evropských komunistických režimů vůbec a Albánii uvrhl do mezinárodní izolace. Jako sympatizant čínského vůdce Mao Ce Tunga ukončil albánskou spolupráci s RVHP⁷, čímž Albánii sebral už tak omezené možnosti mezinárodního obchodu. Následný odklon od sympatií k čínskému komunismu završil ekonomickou destabilizaci. Bohužel ani po pádu komunistického režimu se nevedlo tomuto státu lépe. Snad největší ranou pro již tak zchudlé obyvatelstvo a ekonomiku jako celek se staly „pyramidové hry“, které v roce 1997 připravily Albánce, neznalé tržních mechanismů, o úspory, způsobily krach ekonomiky a masové nepokoje. V té době se Albánie také potýkala s velkým přílivem kosovských Albánců, vyhnaných srbskou armádou z území dnešního Kosova.

Dnes je Albánie parlamentní republikou, v jejímž čele stojí prezident. Je členěna na 12 prefektur dále dělených na 36 okresů.

3.1.1 Ekonomická charakteristika

Albánská ekonomika sice vykazuje v posledních letech mírný růst, ale i tak je její výkonnost na stále nízké úrovni, což dokazuje zejména HDP na obyvatele, které je po Kosovu vůbec nejnižší v celém regionu. Dalším výrazným problémem se jeví stále rostoucí vnitřní zadluženost země, která v současné době dosahuje úrovně více než 60% HDP. Nezaměstnanost sice v posledních letech kolísá mezi 13 až 14%, ale v některých oblastech zejména na severu země dosahuje až ke čtyřiceti procentům. [2] Základní makroekonomická data jsou zachycena v tabulce 1.

Sektory služeb a zemědělství patří k nejdynamičtěji rostoucím vůbec. Zejména rozvoj cestovního ruchu, díky své západní hranici - Jónskému moři, může do země v budoucnosti přinést zahraniční kapitál, tento rozvoj je však podmíněn investicemi do infrastruktury, hlavně výstavby silnic, jejichž stav se řadí k nejhorším v Evropě. Velkou překážkou je také nedostatečné a nekvalitní zásíťování a zásobování elektrickou energií.

---

⁶ Enver Hoxha (1908-1985) - komunistický politik a státník, proslavený postavením 750 000 bunkrů po celé zemi kvůli paranoidní obavě před vojenskými útoky kapitalistických států

⁷ RVHP- Rada vzájemné hospodářské pomoci- obchodní organizace sdružující prosovětsky orientované socialistické státy působící mezi lety 1949-1991.

Tabulka 1: Základní makroekonomická data Albánie 2010-2012

Albánie	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inflace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	3 764	3,5	13,6	3,6	-1,35	58,5
2011	4 109	3,0	13,3	3,5	-1,65	59,4
2012	4 149	0,8	13,0	2,0	-1,31	61,4

Zdroje: [27][28][48]

Albánie se potýká s mnoha problémy, které jí brání nastartovat cestu k ekonomické stabilitě a sociálnímu klidu. Mezi vůbec nejhoršími z těchto překážek je korupce. Albánie je považována za jeden z nejzkorumpovanějších evropských států podle měření Transparency International (hůře už je na tom jen Bělorusko a Ukrajina). Podle indexu vnímání korupce CPI⁸ je Albánie v roce 2013 považována za 61. nejzkorumpovanější zemi z celkem 177 porovnávaných ve světě (31 bodů z možných 100). [50]

Tento fakt, spolu s komplikovaným podnikatelským prostředím a stále se měnícím daňovým systémem, je také velkou překážkou pro zahraniční investory, kteří se obávají vložit své investice do podnikání v takto rizikových regionech. Rizikovost investic je zřejmá také z ratingového hodnocení nejvýznamnějších světových agentur Moody's a Standard & Poors, které Albánii řadí do spekulativních stupňů. [24]

3.1.2 Sociální charakteristika

V této zemi je dodnes velmi patrný rozdíl mezi tzv. chudým venkovem a bohatými městskými aglomeracemi, tedy polarizace bohatství a chudoby. Na venkově žije celých 48% všech obyvatel země. Většina vesnického obyvatelstva stále žije, pro Středoevropany nepochopitelným a zaostalým, způsobem života, zejména pak ve výše položených horských oblastech se ještě uchovává tradiční pasterectví, lidé zde žijí bez elektrické energie a odpadové hospodářství je zde naprosto neznámým pojmem. Přístup k pitné vodě je problémem pro 5,3% populace. [4]

Celková gramotnost v zemi dosahuje téměř 97%, zatímco u žen je to 95,7%, u mužů 98%. Průměrně studium zde trvá 10 let. Podle oficiálních statistik Světové banky používalo internet v roce 2012 téměř 56% obyvatelstva, což je o 20% méně než ve stejný rok v ČR. [48] Na Albánii dopadá také celosvětový trend vymírání obyvatelstva, i když zatím stále vykazuje

⁸ CPI-*CorruptionPerceptionsIndex*- index vnímání korupce každoročně sestavovaný a publikovaný neziskovou nevládní organizací Transparency International popisující vnímání korupce ve veřejném sektoru. Řadí země do žebříčku podle dosaženého indexu (od 0 do 100, do roku 2011 včetně od 0 do 10), čím nižší index je, tím více je země zkorumpovaná a naopak.

kladný přírůstek 0,3% ročně. Podle odhadů CIA dojde v roce 2014 až k 3,3% poklesu obyvatelstva vlivem emigrace. [4]

3.1.3 Bezpečnostní rizika

Albánie je jedinou zemí západního Balkánu, která je členským státem NATO⁹. Závazky, které jí z členství plynou, dávají určitou záruku na udržení bezpečnostní stability. I přesto se ale Albánie potýká s několika bezpečnostními výzvami. Jedná se především o velké procento nelegálně držených střelných zbraní, podle odhadů GunPolicy.org vlastní ilegálně drženou zbraň 7 ze 100 Albánců, včetně dětí. [47]

Velkou výzvou v otázce vnitřní bezpečnosti stále zůstává působení albánské mafie, která je jedním z hlavních představitelů organizované zločinu a strůjcem šedé ekonomiky země. Orientuje se převážně na obchod s drogami, prostituci a obchod s bílým masem. Její odnože působí nejen v mnoha státech Evropy, ale i v USA a je považována za jednu z nejbezohlednějších mafií na světě. [3, s. 466]

Albánii determinují i masové nepokoje a protestní demonstrace při parlamentních volbách, při nichž často dochází k úmrtím. Ministerstvo zahraničních věcí ČR vydává pro tamní volební období důrazná varování před cestováním do této země, zejména pak návštěvy velkých měst jako jsou Tirana, Vlora nebo Saranda.

3.2 Bosna a Hercegovina

Bosna a Hercegovina (*org. Bosna i Hercegovina*) je stát nacházející se v severozápadní části Balkánského poloostrova, který tvoří státní hranici s Chorvatskem (na západě a severu), Srbskem (na východě) a Černou Horou (na jihu). Přístup k moři je omezený na cca 7 km pás v jižní části země.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [4] [21]:

- hlavní město: Sarajevo
- rozloha: 51 209 km²
- počet obyvatel: 2 865 223, z toho 528 023 uprchlíků v zahraničí (30. 6. 2013)
- národnostní složení¹⁰: 48% Bosňáci, 37,1% Srbové, 14,3% Chorvaté, 0,6% ostatní

---

⁹ Od 1. dubna 2009

¹⁰ Vychází z odhadů CIA (rok 2000). Přesné etnické složení, stejně jako procentuální zastoupení náboženského vyznání, není možné zjistit vzhledem k tomu, že v době vytváření této práce nebyly ještě známy výsledky

- úřední jazyky: bosenština, srbština, chorvatština
- náboženství: 40% islám, 31% ortodoxní, 15% katolické, 14% ostatní

Bosna a Hercegovina je dnes už sice nezávislým státem, ale proces, kterým si musela pro tuto nezávislost projít v uplynulých třech dekadách, ji zcela vyčerpal a učinil z ní nejslabší evropský stát závislý na zahraniční pomoci, zejména potom evropských fondech poválečné obnovy¹¹. Válkou byla zničena velká část hospodářství i infrastruktury, které díky pomalým ekonomickým reformám stále nebyly uvedeny v předválečný stav. Už před rozpadem Jugoslávie patřila k chudším státům této federace, ale teprve válka na počátku 90. let minulého století z ní udělala na několik let nefunkční stát. Mírovou dohodou, podepsanou v listopadu 1995 v americkém Daytonu, vznikl nový stát Bosna a Hercegovina. Součástí této dohody bylo také státoprávní uspořádání. Bosna a Hercegovina je tedy v současnosti určitým druhem konfederace dělící se na tři části [32]:

- 1) autonomní entita *Federace Bosny a Hercegoviny* s převážnou většinou Bosňáků a Chorvatů;
- 2) autonomní entita *Republika srbská* s převážnou většinou Srbů;
- 3) samosprávná administrativní jednotka distrikt *Brčko*.

Výkon státní správy je vzhledem k decentralizaci velice omezený a je přenesený na jednotlivé entity, jež mají vlastní vlády, prezidenty, parlamenty i hlavní města. Nejvyšším společným správním orgánem je Předsednictvo Bosny a Hercegoviny složené ze tří zástupců - Bosňáka, Chorvata a Srba, kteří se na principu rotace střídají v předsednictví tohoto orgánu. [1, s. 356-357]

Kromě společných státních institucí zde funguje ještě jeden zvláštní společný orgán určený Daytonskou mírovou dohodou¹² - Úřad vysokého představitele (*Office of High Representative, OHR*), který má za úkol dohlížet na plnění Daytonské dohody, demokratizaci mírového procesu, udržování etnického klidu, v případě majorizace jednoho z etnik přebírá rozhodovací pravomoci a může uplatnit právo veta na všechna politická rozhodnutí. [55, s. 113-114]

---

posledního sčítání lidu (1.-15.10.2013). Výsledky předcházejícího censusu pocházejí z roku 1991 a jsou tedy v současné době irelevantní.

¹¹ Zejména strukturální fondy EU, Evropský fond solidarity a Fondy předvstupní pomoci (EU)

¹²Všeobecná rámcová smlouva pro mír v Bosně a Hercegovině, která byla uzavřena v listopadu 1995 zástupci Chorvatska, Bosny a Hercegoviny a Srbska s cílem ukončení válečného konfliktu a rozdělení území.

Od roku 2004 v zemi funguje také mírová operace *EUFOR-Althea*, jež je z valné většiny tvořena vojenskými jednotkami států EU, a která má za cíl přispět ke stabilizaci bezpečnostní situace v Bosně a Hercegovině a pomáhat při dopadávání válečných zločinců. Spolu s touto misí zde ještě působí rozvojový program OSN a mise OBSE. [5, s. 25]

3.2.1 Ekonomická charakteristika

Bosna a Hercegovina, jako stát bývalé federace, prochází obdobím budování suverénní národní ekonomiky, která utrpěla nejen plánovaným hospodářstvím, ale hlavně válečným konfliktem. V současnosti dochází ke zpomalení ekonomického růstu zejména kvůli snížení soukromé spotřeby (pokles poptávky), které je důsledkem rostoucí nezaměstnanosti, na které dominově navazují klesající investice firem, pokles reálných mezd a zastarávání technologií.

Vzhledem k otevřenosti ekonomiky je tato ve velké míře odkázána na ekonomický vývoj svých nejvýznamnějších zahraničních obchodních partnerů, které tvoří převážně sousední státy Bosny a Hercegoviny a některé státy EU. Stejně jako v ostatních státech Balkánu došlo díky krizi v roce 2008 k omezení přílivu zahraničního kapitálu i investic. Alarmujícím ukazatelem je nezaměstnanost, která se blíží k hranici 30%. [2]

Tabulka 2: Základní makroekonomická data Bosny a Hercegoviny 2010-2012

B a H	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inlace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	4 362	0,7	27,2	2,2	-1,03	39,3
2011	4 751	1,3	27,6	3,7	-1,80	40,4
2012	4 447	-0,7	28,0	2,0	-1,63	44,3

Zdroje: [48] [53]

Nízká produktivita hospodářství s sebou přináší také velmi výrazně záporné saldo běžného účtu platební bilance (viz tabulka 2). Dováží se téměř všechny základní suroviny chemického průmyslu, pohonné hmoty, průmyslové materiály a zejména potraviny. [22]

3.2.2 Sociální charakteristika

Bosna a Hercegovina je jedním z nejchudších evropských států, který se stále potýká s typickými problémy poválečné země. Jedná se především o problém s uprchlíky. Během válečných let uprchlo ze země nebo bylo vnitřně přesídleno okolo 2,2 milionů obyvatel, z nichž se ¾ vrátily. Vrcholem návratu diaspory byly především roky 2002 a 2003, v současné době k návratům dochází už jen v omezené míře a nikoliv masově. [32]

I přesto, že se jedná o evropskou zemi, 2% venkovského a 0,3% městského obyvatelstva nemají přístup k pitné vodě. Přístup ke zdravotnické péči je problémový pro téměř 8% obyvatel odlehlejších venkovských oblastí. [4]

Průměrný počet let školní docházky zde činí pouhých osm let, což je při míře nezaměstnanosti ve věkové skupině 15-24 let 62,8% značný problém. Nezaměstnanost v této věkové skupině je vůbec nejvyšší na celém světě a v budoucnosti může generovat velký odliv mladých obyvatel do zahraničí. [4]

3.2.3 Bezpečnostní rizika

Bezpečnostní hrozby Bosny a Hercegoviny jsou zcela zřetelné z nedávné minulosti. Jedná se především o etnickou nenávist mezi Bosňáky, Chorvaty a Srby obývající toto území. Separatistické tendence se stále projevují mezi všemi třemi hlavními etniky. Evropská unie vyslovila hluboké znepokojení z možného rozdělení státu, které by mohlo následovat po očekávaných parlamentních volbách. [20] Po předešlých zkušenostech je téměř jisté, že by se případné referendum neobešlo bez násilností.

Působení zločineckých gangů je málo postihováno právem, protože vyřizování účtů mezi jednotlivými skupinami se stále řídí nepsanými pravidly krevní msty a policejními orgány je mlčky přehlíženo. [35]

Dalším významným problémem je potom velmi nebezpečný pozůstatek z války za nezávislost – nášlapné miny. Podle odhadů *Bosna a Hercegovina 2013 Crime and safety Report* zaujímá celých 10% území státu okolo 10 500 minových polí, které obsahují 200 000 funkčních nášlapných min. [35] Nezanedbatelný je také počet nelegálně držených střelných zbraní mezi civilním obyvatelstvem. Podle odhadů GunPolicy.org vlastní ilegálně drženou zbraň každý třicátý člověk včetně dětí. [47]

3.3 Černá Hora

Nejmladší svrchovaný suverénní stát Balkánu je Černá Hora (*org. Crna Gora*), která je po Kosovu druhým nejmenším státním útvarem poloostrova. Sousedí s celkem pěti státy, přičemž nejkratší hranici (cca 25 km) má na západě s Chorvatskem. Většinu západní strany státu omývají vody Jaderského moře, na jižní straně jsou černohorskými sousedy Albánie a Kosovo. Severní hranice je tvořena Bosnou a Hercegovinou a Srbskem.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [4] [57]:

- hlavní město: Podgorica
- rozloha: 13 812 km²
- počet obyvatel: 625 266 (2011)
- národnostní složení: 45% Černohorci, 28,7% Srbové, 8,7% Bosňáci, 4,9% Albánci, 1% Chorvati, 11,7% ostatní
- úřední jazyk: černohorština
- náboženství: 72% pravoslaví, 19% islám, 3,4% římskokatolické, 5,6% ostatní

Černá Hora je nejmladším mezinárodně uznaným státem Evropy. Už od roku 1990 získávala Černá Hora částečné znaky autonomie v jugoslávské federaci. Následná unie se Srbskem nejprve přinesla změny v podobě vlastního daňového systému, vlastní měny, vlajky a některých politik. Všechny bezpečnostní složky však nadále zůstávaly společné, což byl po předešlých zkušenostech se srbským nacionalismem jeden ze zásadních důvodů setrvání ve společném soustátí se Srbskem. I přes tato úskalí na přelomu století se však Černá Hora dokázala vymanit ze srbského vlivu a nesměrovala svůj budoucí vývoj k EU bez Srbska.

Vyhlášení nezávislosti podle mezinárodního práva dne 3. června 2006 bylo důsledkem referenda o setrvání ve společné unii se Srbskem. Kvůli multietnické společnosti bylo však referendum velmi těsné a jen o pouhou půlku procentního bodu splnilo kritérium EU pro uznání nezávislosti, které bylo určeno na 55% ze všech odevzdaných hlasů. Při volební účasti 86,3% se pro nezávislost, a tedy vystoupení ze společného svazku, vyslovilo 55,5% obyvatel. Hlavním důvodem pro osamostatnění byly zejména nedořešené srbské spory v otázce Kosova, díky kterým byly blokovány i zájmy Černé Hory v mezinárodních vztazích a zejména pak v otázce vstupu do EU. [1, s. 510]

Nejchudší stát bývalé Svazové federativní republiky Jugoslávie nebyl přímým účastníkem balkánských válečných konfliktů na konci 90. let 20. stol., ale vzhledem k tomu, že byl součástí federace, jejíž státy válku vedly, následky si nesl také. Jednalo se zejména o mezinárodní embarga uvalená na jugoslávskou, potažmo černohorskou produkci, a tím také výrazný pokles ekonomiky. Jasným příkladem provázanosti ekonomik Černé Hory a Srbska byl rok 1999, kdy Srbsko, resp. Jugoslávie, bylo ve válečném stavu a bylo bombardováno

spojeneckými vojsky NATO. Výkonnost ekonomiky Černé Hory se v tomto roce hluboce propadla oproti roku předcházejícímu, měřeno HDP o 9,4%. [48]

3.3.1 Ekonomická charakteristika

Tempo růstu HDP od vyhlášení nezávislosti do roku 2008 měřené procenty reálného HDP činilo vždy minimálně 6,9%, v roce 2007 dokonce 10,7% oproti roku předchozímu. Potenciální přehřívání ekonomiky ale bylo zastaveno celosvětovou krizí na konci první dekády, kdy došlo v roce 2009 k poklesu o téměř 6%. Následovala období mírného růstu, avšak v roce 2012 došlo opět k mírnému poklesu o půl procentního bodu (tabulka 3). [48]

Nejvýznamnějším sektorem černohorské ekonomiky jsou služby, které se na tvorbě HDP podílejí 87,9%, kde potom největší podíl zaujímá cestovní ruch a s ním spojené služby. Průmyslová výroba přispívá k HDP 11,3%, zde je potom nejdůležitější kovozpracující průmysl. [4] V dříve velmi důležitém sektoru zemědělství dochází poslední roky k velkému útlumu z důvodu vylidňování venkova a nekonkurenceschopnosti produkce.

Tabulka 3: Základní makroekonomická data Černé Hory 2010-2012

Černá Hora	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inlace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	6 636	2,5	19,7	0,6	-0,95	40,9
2011	7 253	3,2	19,7	3,2	-0,79	46,0
2012	6 813	-0,5	19,6	3,7	-0,77	51,9

Zdroje: [48] [53]

Největším problémem národní ekonomiky Černé Hory je trvale rostoucí vnitřní zadluženost¹³ a pokles přímých zahraničních investic. Stejně jako všechny post jugoslávské balkánské státy trpí i Černá Hora velmi vysokou nezaměstnaností sahající ke dvaceti procentům (viz tabulka 3). Nespokojenost s touto situací vyjádřili občané na protivládních demonstracích v počátku roku 2014. Vládě byla vytýkána zejména nedostatečná opatření a podpora trhu práce. Spolu s problémem nezaměstnanosti se protestující ohradili také proti současnému premiérovi Milu Dukanovićovi, který patří na různých nejvyšších politických postech mezi vládnoucí elitou země už více než 20 let.

Nerozvinutost dopravní infrastruktury a absolutní absence dálnic ztěžují nejen mezinárodní obchod, ale jsou také jedním z faktorů, které nepříznivě ovlivňují turistický ruch. Mnoho tendrů, které byly vypsány na výstavbu nových silnic, dálnic a rekonstrukce železnice a přístavů skončilo ještě před realizací kvůli zjištěným korupčním zásahům. Zahraniční

¹³ podle předběžných odhadů IMF dosáhl v roce 2013 poměr veřejného dluhu k HDP 55,5%

investice by mohly do země přinést oživení ekonomiky, ale bariéry vstupu odrazují mnoho zahraničních investorů. Překážkami zahraničních investorů jsou zejména vysoké daně, již zmíněná nedostatečná infrastruktura, byrokracie a slabá produktivita práce. Obtížnou návratnost investic vyhodnotily také ratingové agentury S&P a Moody's, které Černou Horu řadí do spekulativních stupňů. [24]

Na záporném saldu obchodní bilance má výrazný podíl nesoběstačnost v produkci potravin, jejichž dovoz tvoří 24% celkového importu, dalších 19% potom tvoří stroje a automobily. Dříve nejvýznamnější vývozní komoditu - hliník - nahradily minerální oleje a maziva, která zaujímají 29% celkového exportu. [58] Černá Hora prozatím není členem EU, tedy ani členským státem Eurozóny, ale přesto používá jako svou domácí měnu Euro, díky němuž udržuje inflaci v přijatelném rozmezí.

3.3.2 Sociální charakteristika

Černá Hora je z hlediska sociální vyspělosti srovnatelná se zeměmi střední Evropy. Velkým problémem je ale pokles počtu obyvatelstva kvůli nižší porodnosti. Podle odhadů CIA dojde v roce 2014 až k půlprocentnímu poklesu oproti roku 2013, což zařazuje Černou Horu do první desítky meziročních poklesů všech států ve světě. [4]

Internet používalo v roce 2012 56,8% obyvatelstva, což je nárůst oproti roku předchozímu o 16,8%, a činí tak v celosvětovém měřítku jeden z nejdynamičtějších růstů uživatelů internetu vůbec. [48] Gramotnost obyvatelstva dosahuje bez jednoho procentního bodu 100%, průměrný věk školní docházky činí 15 let. [4]

3.3.3 Bezpečnostní rizika

Země je z hlediska bezpečnosti považována za stabilní. I přes přetrvávající nenávisť mezi etniky nedochází k žádným výrazným incidentům, které by zásadním způsobem ohrožovaly státní suverenitu nebo bezpečnost obyvatelstva.

3.4 Kosovo

Kosovo (*alb. Republika e Kosovës*) je v Evropě jedinečným státním útvarem. Z pohledu států, které jeho nezávislost uznali na základě deklarace nezávislosti, je oficiálním názvem tohoto státu Kosovská republika. Státy, které odmítli suverenitu uznat, považují podle srbské ústavy stále Kosovo za součást Srbska s názvem Autonomní oblast Kosova a Metohije.

Vymezení kosovsko-srbských hranic na severovýchodě státu je proto problematické. Jižními sousedy Kosova jsou Albánie a Makedonie, západní hranice je tvořena s Černou Horou.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [38]:

- hlavní město: Priština
- rozloha: 10 908 km²
- počet obyvatel: 1 815 606 (2012)
- národnostní složení: 92,9% Albánci, 1,6% Bosňáci, 1,5% Srbové, menšiny Turků, Romů, Egyptanů
- úřední jazyky: albánština, srbština
- náboženství: islám, pravoslaví, římskokatolické

Kosovo je odedávna středem etnických svárů. Za pravlast svých předků ji považují balkánští Slované i dnešní Albánci, dříve Ilyrové. Etnická nenávist a historicky nedořešené sporné nároky na toto území způsobily na přelomu tohoto tisíciletí nejprve občanskou válku mezi Srby a Albánci, jejímž vyústěním potom byly letecké útoky jednotek NATO na území Srbska. Tyto stále nedořešené spory tak z Kosova činí možné ohnisko budoucích násilných nepokojů, i přesto, že 93% populace tvoří jednotné albánské etnikum.

Současný stát Kosovo, který vyhlásil nezávislost 17. února 2008, je na základě Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 z 10. června 1999 pod dočasným dohledem OSN (*Mise OSN v Kosovu, United Nations Mission in Kosovo – UNMIK*), která zde zabezpečuje podporu stability, bezpečnosti a dodržování lidských práv. Nejdůležitější částí programu OSN v Kosovu podle Rezoluce RB OSN č. 1244 je mandát Prozatímní správní mise OSN v Kosovu, která je pod vedením zvláštního zástupce generálního tajemníka OSN (v současné době tuto pozici zastává Farid Zarif), jemuž náleží civilní výkonná moc ve státě a který je také hlavním koordinátorem vztahů s EU. V zemi také působí odborné agentury OSN (např. UNDP, UNHCR, FAO, WHO) a podpůrné a rozvojové fondy a programy Světové banky, EU a Evropské banky pro obnovu a rozvoj. [32]

3.4.1 Ekonomická charakteristika

I přes mnohačetné podpůrné a rozvojové programy je Kosovo nejchudší zemí Evropy, s rekordní nezaměstnaností oscilující okolo 40% a nejnižším HDP na osobu. Kosovská ekonomika by nemohla fungovat bez zahraniční rozvojové pomoci (cca 7% HDP) a důchodů

kosovských občanů pracujících v zahraničí. [33] Podle Kosovo Remittance Study 2012 bylo v roce 2012 na těchto příjmech závislých až 25% všech kosovských domácností, které je utrácely z 90% za spotřebu (jídlo, oblečení, zdravotní péče atd.). Pouhá 4% z těchto remitencí jsou investována do podnikání. [52]

Významný podíl na tvorbě HDP má kovo zpracující a dřevozpracující průmysl, v růstu je také stavebnictví. Zemědělská výroba není schopna zabezpečit produkci základních potravin, spotřebu je tedy nutné vykryt importem. I přesto, že Kosovo vyváží část elektrické energie, samo trpí nedostatkem a výpadky ve špičkách. Výrazné saldo obchodní bilance v tak malé ekonomice svědčí o velké závislosti státu na importu. Díky této závislosti, resp. nízké závislosti exportu na tvorbě HDP, nebyla kosovská ekonomika v roce 2009 zasažena celosvětovou recesí tak výrazně jako některé proexportně orientované ekonomiky a udrželo si tak růst HDP. Výsledky národního hospodářství Kosova v letech 2010 až 2012 jsou shrnuty v tabulce 4.

Problém vysoké nezaměstnanosti je spojen s mnoha klíčovými faktory. Jedná se zejména o velmi nízké investice soukromého sektoru, ať už tuzemského nebo zahraničního, do podnikání, nízká rozvinutost dopravní infrastruktury (z celkových 6 955 km silnic je pouze 1 843 km zpevněných) a odliv kvalifikovaných pracovníků do zahraničí.

Kosovo není členem EU ani eurozóny, ale jako své platidlo používá, stejně jako Černá Hora, měnu Euro, díky němuž udržuje inflaci sice volatilní, ale stále v přijatelném rozmezí. Díky výraznému přebytku importu mají velký vliv na inflaci, resp. spotřební koš, ceny potravin a jiných základních komodit na světových trzích.

Tabulka 4: Základní makroekonomická data Kosova 2010-2012

Kosovo	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inflace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	3 150	3,9	-	3,5	-0,77	6,2
2011	3 603	5,0	45,3	7,3	-1,03	5,5
2012	3 453	3,8	45,4	2,5	-0,48	-

Zdroje: [48] [53]

Na ekonomiku země má potom dopad i velká míra korupce, která prorůstá do nejvyšších sfér státní správy i samosprávy. Index vnímání korupce (CPI) dosáhl v roce 2013 výsledku 3,3 a označil tak Kosovo za 65. nejzkorumpovanější stát ve světě. [50] Zde je ale třeba upozornit, že vnímání korupce a skutečná korupce se od sebe podstatně liší, protože některá

korupční jednání se stala naprosto běžnou a nezbytnou součástí života kosovských občanů (lékařské ošetření, ochrana majetku), kteří už jej jako korupci nevnímají.

3.4.2 Sociální charakteristika

Sociální situace obyvatel Kosova se výrazně vymyká evropskému průměru. Téměř třetina občanů obývajících toto území žije pod hranicí chudoby, gramotnost populace nad 15 let dosahuje pouze 91,5%, přičemž u žen dokonce jen 87,5%. Dostupnost a kvalita zdravotní péče je nejnižší v celé Evropě, zejména potom v odlehlejších oblastech vzdálených od větších měst. Na 1 000 obyvatel připadá pouze jeden lékař. [4]

Společensky nežádoucím jevem je stále velké množství vnitřně přesídlených lidí a uprchlíků. Některé odhady mluví až o 800 000 lidí, kteří museli v průběhu let 1998 a 1999 nuceně opustit své domovy. Většina z těchto uprchlíků mířila do sousedních států, zejména Makedonie, Albánie a Černé Hory. [32]

Podle studie *Diaspora and migration policies* nyní žije v zahraničí okolo sedmnácti procent kosovských Albánců a Srbů, nejvíce z nich potom v Německu (39%), Švýcarsku (23%), Itálii a Rakousku (okolo 7%). [33] Tento populační odliv byl způsoben zejména válkou a nedostatkem volných pracovních míst. Ve věkové skupině do 25 let je nezaměstnaností postiženo celých 73% lidí, rozdíly v nezaměstnanosti jsou patrné i z hlediska pohlaví, přičemž nezaměstnanost žen dosahuje téměř 57%. Z hlediska věkového složení populace je Kosovo jednou z nejmladších zemí na světě, věkový medián zde činí 28,2 roku a lidí v důchodovém věku, tedy ve věkové kategorii nad 65 let, je pouhých 6,9% . [4]

3.4.3 Bezpečnostní rizika

Kosovo determinuje zejména nesnášenlivost etnických a náboženských skupin Albánců s převážně muslimským obyvatelstvem a Srbů převážně vyznávajících pravoslavné náboženství, na kterou je navázáno velké množství uprchlíků obou etnických skupin.

Kromě etnické nenávisti je velkým bezpečnostním rizikem organizovaný zločin. Kosovo je považováno za jednu z nejrozvinutějších základů obchodu s drogami v evropském regionu. Spolu s albánskou mafií organizuje především obchod s heroinem, prostituci a v poslední době také obchod s lidskými orgány. [23]

Pozůstatkem nedávné války a rozsáhlé sítě organizovaného zločinu je velké množství střelných zbraní nelegálně držaných civilním obyvatelstvem. Odhady uvádějí, že téměř každý sedmý obyvatel této země je majitelem nezákonně vlastněné ruční střelné zbraně. [47]

Kosovo tak nadále zůstává zemí s největší kriminalitou v Evropě. Po částečné stabilizaci vztahů se Srbskem v roce 2013 se opět o něco snížilo riziko možného konfliktu mezi těmito státy.

3.5 Makedonie

Oficiální název tohoto státu je v tamní ústavě zakotven jako Makedonská republika, avšak kvůli územním sporům s Řeckem, jehož součástí je stejnojmenná oblast Makedonie, musel být v roce 1993 přejmenován na Bývalou jugoslávskou republiku Makedonie (FYROM). Pod tímto názvem byla Makedonie přijata do OSN a je také mezinárodně uznávaným oficiálním názvem této země. Makedonie je jedním z mála balkánských vnitrozemských států bez jakéhokoliv přístupu k moři. Jejimi sousedy jsou na severu Srbsko a Kosovo, na východě Bulharsko, na jihu Řecko a na západě Albánie.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [42]:

- hlavní město: Skopje
- rozloha: 25 713 km²
- počet obyvatel: 2 062 294 (odhad k 31. 12. 2012)
- národnostní složení: 64,2% Makedonci, 25,2% Albánci, 3,9% Turci, menšiny Romů a Srbů (2002)¹⁴
- úřední jazyk: makedonština, v oblastech s více než 20% jiné národnosti je možné použít jazyk této národnosti
- náboženství: 64,7% pravoslaví, 33,3% islám (2002)

Makedonie, jako jediná ze zemí bývalé Jugoslávie, vyhlásila svou nezávislost bez ozbrojeného konfliktu, i když díky neuznání názvu státu Řeckem ne zcela bez obtíží. Vyhlášení nezávislosti v listopadu 1991 bylo v souladu s mezinárodním právem a v souvislosti s rozpadem Jugoslávie i očekávaným krokem ze strany dřívější Socialistické republiky Makedonie. Stejně jako v ostatních bývalých svazových jugoslávských republikách je i zde soužití multietnického obyvatelstva velmi komplikované.

Na pokraji občanské války se Makedonie ocitla v roce 2000, a to díky rostoucímu nacionalismu makedonských Albánců, kteří se za vydatné podpory bývalých příslušníků

---

¹⁴ poslední sčítání lidu proběhlo v roce 2002, současné etnické a náboženské složení proto může být v současné době odlišné o jednotky procent

Kosovské osvobozené armády¹⁵ snažili zlepšit životní podmínky a vymoci částečnou autonomii Albáncům žijícím na makedonském území. Makedonská vláda však jejich jednání brutálně potlačila, čímž došlo k eskalaci násilí a rostoucí etnické nenávisti. Pravděpodobný další balkánský konflikt byl ale za vydatné podpory USA, NATO a OSN zažehnán v srpnu 2001 Ochridskou rámcovou dohodou, která pozměnila makedonskou ústavu ve prospěch albánské menšiny. Výsledkem této dohody je částečná autonomie Albánců v oblasti školství, kultury nebo zdravotní péče, a dále pak dílčí decentralizace státní správy v oblastech s většinovou albánskou komunitou. [25]

3.5.1 Ekonomická charakteristika

Makedonie se stejně jako ostatní státy středního Balkánu potýká se stagnací hospodářského vývoje. Po Kosovu má druhou nejvyšší nezaměstnanost v regionu, která je způsobena především klesajícími zahraničními investicemi a odchodem zahraničních firem ze země. Makedonie se dlouhodobě potýká s nedodržením platební disciplíny státu, jak směrem k firmám, tak směrem k občanům, což negativně ovlivňuje investiční záměry zahraničních firem a snižuje poptávku residentů. I přes četné investiční pobídky a vznik investiční agentury *Invest in Macedonia* mají přímé zahraniční investice dlouhodobě klesající tendence, hlavními důvody jsou především četné zásahy státu do ekonomiky, nedůvěryhodnost tamní justice a korupce. [32] Všechny tyto důvody jsou shrnuty také v přidělených spekulativních stupních S&P (stupeň BB-) a Fitch (stupeň BB+). [49]

Tabulka 5: Základní makroekonomická data Makedonie 2010-2012

Makedonie	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inflace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	4 442	2,9	32,0	1,6	-0,20	24,2
2011	4 941	2,8	31,4	3,9	-0,26	28,0
2012	4 568	-0,3	31,3	3,3	-0,30	34,0

Zdroje: [48] [53]

Překážkou v rozvoji je především nízký stupeň vzdělanosti pracovní síly jdoucí ruku v ruce se zastaralými technologiemi a odlivem kvalifikovaných pracovníků do zahraničí. Veřejné zadlužení dosáhlo v roce 2012 svého historického maxima. V důsledku klesající domácí i zahraniční poptávky došlo v roce 2012 k poklesu výkonu ekonomiky o 0,3%. Významnými sektory jsou zemědělství, což svědčí o částečné zaostalosti země, a textilní

¹⁵ Militantní organizace bojující za nezávislost Kosova na Srbsku, známá také pod zkratkou UÇK.

průmysl, který je zároveň největším zaměstnavatelem (27% zaměstnaných). Základní makroekonomické výsledky jsou shrnuty v tabulce 5.

Zahraniční obchod vykazuje mírně rostoucí deficit mezi dovozem a vývozem. Díky málo rozvinutému těžkému průmyslu se dováží především stroje a automobily, chemikálie a paliva. Významnými vývozními artikly jsou potom potraviny, tabák a textil. Největší účast na zahraničním obchodu s Makedonií má EU, konkrétně potom Německo (27,3% vývozu, 11,8% dovozu), následované Itálií, Řeckem a Bulharskem. [41]

3.5.2 Sociální charakteristika

Stejný problém, jaký trápí i ostatní státy Balkánského poloostrova, řeší i Makedonie. Je jím rekordní nezaměstnanost mladých lidí do 25 let. Téměř 54% lidí v této věkové kategorii je bez práce. To může být jednou z příčin toho, že 30% všech obyvatel Makedonie žije pod hranicí chudoby. [4]

Dostupnost zdravotní péče v městských oblastech je srovnatelná s vyspělou Evropou, ale na venkově má celých 17% obyvatelstva problém se ke kvalitní zdravotní péči dostat. Dlouhodobým problémem je v Makedonii porušování svobody projevu tisku. [14]

3.5.3 Bezpečnostní rizika

I přes podpis Ochridské dohody lze očekávat, že situace mezi Makedonci a albánskou menšinou může v budoucnosti přinést ohrožení vnitřní bezpečnosti státu, protože albánská strana se stále častěji dožaduje rozšíření své autonomie. Historické vymezení Makedonie a jejích hranic stále determinuje její problematické vztahy se všemi jejími sousedy. „*Řekové trvají na tom, že Makedonie je název řecké provincie, Bulhaři vidí Makedonii jako západní Bulharsko, Srbové ji vnímají jako součást jugoslávského projektu, Albánci interesuje velká albánská menšina a nakonec Turecko se zaplete do všeho, co činí Řecko*“. [3] V současné době se však situace dá považovat za dlouhodobě stabilizovanou a nehrozí významnější riziko destabilizace nebo rozvrácení. [54, s. 107]

3.6 Srbsko

Srbská republika (*srb. Republika Srbija*) patří k nejmladším samostatným státům v Evropě. Její dosud neuzavřené územní spory o oblasti Kosova a Metohije¹⁶, jež si stále svou

---

¹⁶ Kosovo a Metohije jsou z hlediska srbské ústavy názvy autonomních srbských provincií. Tato dvě území dohromady ale také tvoří Republiku Kosovo.

ústavou nárokuje, jí blokuje cestu k začlenění do Evropské unie. Srbsko je jedním ze tří vnitrozemských států Balkánu nacházející se v samém středu poloostrova, hraničící s Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou a Černou Horou na západě, Kosovem a Makedonií na jihu, Bulharskem a Rumunskem na východě a Maďarskem na severu.

ZÁKLADNÍ INFORMACE [4] [17]:

- hlavní město: Bělehrad
- rozloha: 88 361 km²
- počet obyvatel: 7 181 505 (k 1. 1. 2013)
- národnostní složení: 83,3% Srbové, 3,5% Maďaři, 2,1% Rumuni, 2% Bosňáci
- úřední jazyk: srbština
- náboženství: 84,6% pravoslaví, 5% katolické, 3,1% islám, 1% protestantské

Vznik samostatné Srbské republiky je datován k 5. červnu 2006, kdy došlo oddělením Černé Hory k úplnému rozpadu téměř stoletého jugoslávského státu. Už při pojmenování prvního společného státu všech jihoslovanských národů – Království Srbů, Chorvatů a Slovinců – bylo zřejmé, které z etnik bude určovat vůdčí úlohu při správě této země. Slobodan Milošević se až do poslední možné chvíle snažil udržet vizi Josipa Broze Tita o společné Jugoslávii a neváhal k tomu využít prosrbsky zaměřenou etnickou demagogii a násilí na civilním obyvatelstvu. Diktát srbské strany zapříčinil vlastní zkázu Jugoslávie, která v průběhu 90. let postupně ztrácela své členské státy.

3.6.1 Ekonomická charakteristika

Srbsko se stále ještě potýká s následky komunistického režimu a válek na konci 90. let minulého století. Nevyužití politického kapitálu se v současnosti odráží v pomalé a mnohdy neúspěšné privatizaci a restrukturalizaci mnoha státních podniků. Snad největším problémem je schodek státního rozpočtu, který má rostoucí tendenci směrem do záporných čísel (4,2% HDP v roce 2011 a 5,9% HDP v roce 2012). Tyto výsledky donutily srbskou vládu přijmout důležitá úsporná opatření (růst sazby DPH, spotřebních daní, snížení důchodů). Srbsko se dlouhodobě potýká také s vysokou mírou nezaměstnanosti, příkrým růstem veřejného dluhu a vysokou inflací (viz tabulka 6). [2]

Pozitivním faktorem srbské ekonomiky je růst exportu, který se od roku 2006 téměř zdvojnásobil. I přesto je ale saldo běžného účtu záporné s rostoucí tendencí. Významnými

exportními komoditami jsou železo, ocel, obilniny, ovoce a zelenina, dováží se zejména výrobky petrochemického a těžkého průmyslu. Mezistátní obchod Srbska je částečně komplikován nečlenstvím ve Světové obchodní organizace, do které se tento stát snaží včlenit již od roku 2004. Příčinami dlouhotrvajících vyjednávání jsou pomalé reformy v zemědělství a nevyhovující legislativní normy. [56] Hlavními odvětvími podílejícími se na tvorbě HDP jsou zpracovatelský průmysl, trh s nemovitostmi, obchod a zemědělství.

Tabulka 6: Základní makroekonomická data Srbska 2010-2012

Srbsko	HDP/ob. (USD)	růst HDP (%)	u (%)	inlace (%)	bú PB (mld. USD)	veřejný dluh/HDP (%)
2010	5 073	1,0	19,2	6,1	-2,55	46,5
2011	5 964	1,6	23,0	11,1	-3,83	49,5
2012	5 190	-1,7	25,9	7,3	-4,00	61,8

Zdroje: [48] [53]

Rostoucí zadlužování země a pokles ekonomické výkonnosti vedli na jaře 2013 k přijetí ruské půjčky v hodnotě 500 mil. USD. Tyto peníze však na pokrytí výloh k nastartování ekonomiky, stížené celosvětovou recesí, nepostačovaly. Mezinárodní měnový fond odmítl Srbsku půjčit kvůli nedodržování smluvních závazků, a proto byla srbskou stranou v listopadu 2013 přijata nabídka nové strategické spolupráce se Spojenými arabskými emiráty, vzhledem k nedávné minulosti paradoxně muslimskou zemí, které půjčili Srbsku 1 mld. USD na velmi nízký úrok výměnou za výhodné investiční příležitosti na území Srbska. [51] Problémy s bonitou země, ochotu, resp. neochotu a schopnost, resp. neschopnost dostát svým závazkům ohodnotily také ratingové agentury S&P a Fitch, jenž obě shodně přidělením známky BB-zařadily Srbsko do spekulativních stupňů. [49]

3.6.2 Sociální charakteristika

Srbsko má jednu z nejvíce stárnoucích populací v Evropě. Odhady dále mluví až o 7% poklesu počtu obyvatel do roku 2025, což může přinést významnou ztrátu kvalifikovaných pracovních sil. [37] Stejně jako v sousedních zemích je nezaměstnanost mládeže do 25 let velmi vysoká, konkrétně zde jde o 51% všech obyvatel této věkové skupiny. [4]

Srbsko je dnes nejvíce jednotným státem z hlediska etnického složení v zemích bývalé Jugoslávie. Téměř 7,2 milionů Srbů žijících na území Srbska ale tvoří pouhých 61% veškerých lidí srbské národnosti ve světě. Dalšími domovy Srbů jsou potom státy bývalé Jugoslávie (14,3%), ostatní evropské země (11,5%) a USA (9,9%). [40] Největší vlna této emigrace je spojená s válečnými konflikty, v současné době jde spíše o migraci za prací.

Gramotnost dosahuje téměř sta procent, internet však v této zemi užívá méně než polovina obyvatelstva, přesněji 48,1% (2013). I přesto, že se jedná o desetiprocentní nárůst oproti roku 2009, je stále Srbsko zemí s nejnižším počtem uživatelů na celém Balkánském poloostrově. [48]

3.6.3 Bezpečnostní rizika

Frustrace obyvatelstva kvůli vysoké nezaměstnanosti, klesající životní úrovni navázané na stav veřejných financí může vést stejně jako v Řecku či Bosně a Hercegovině k demonstracím a sociálním nepokojům.

Poslední parlamentní volby (předčasné), které proběhly v březnu 2014, vyhrála s 48,2% hlasů pravicová Srbská pokroková strana, vzniklá rozštěpením Srbské radikální strany, v čele s dosavadním vicepremiérem Aleksandarem Vučićem. Tento volební výsledek přinesl obavy z možné koncentrace moci v rukou jediné strany, a bývá přirovnáván k vládě Slobodana Miloševiče. Spolu s téměř neotřesitelným postavením této strany je hrozbou i neexistující opozice v podobě prezidenta Tomislava Nikoliće, který je bývalým předsedou Srbské pokrokové strany. [30]

4 ZÁPADNÍ BALKÁN A EVROPSKÁ UNIE

Čtvrtá kapitola se zaměří na procesy integrace západobalkánských států do EU, plnění kodaňských přístupových kritérií a stanoviska Evropské komise v hodnotících zprávách. Pro posouzení ekonomické a sociální zaostalosti tohoto regionu za EU byly vybrány dva základní makroekonomické ukazatele HDP na obyvatele a nezaměstnanost, ze kterých je odvoditelná nejen nižší výkonnost národního hospodářství, ale i životní úroveň obyvatelstva. Součástí této kapitoly je i přiblížení makroregionálních konceptů pro jihovýchodní Evropu, které využívají spojovacího prvku moře k rozvoji spolupráce v oblasti s cílem pomoci při odstraňování některých překážek vstupu do EU.

4.1 Stupně integrace zemí západního Balkánu

Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Kosovo, Makedonie a Srbsko jsou obecně pojmenovány jako země západního Balkánu¹⁷. Žádný z těchto států není členem EU, ale mají status buď země kandidátské (Černá Hora, Makedonie, Srbsko), nebo potenciální kandidátské (Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo¹⁸). Jejich začlenění do EU je hlavním cílem politiky rozšiřování EU, protože podle Evropské komise nebude bez členství těchto států sjednocení Evropy úplné. [9]

Vůči zemím západního Balkánu je ze strany EU uplatňován koncept *Procesu stabilizace a přidružení* (Stabilisation and Association Process – SAP), který byl vytvořen s cílem integrace těchto států a podpory stability regionu. Koncept SAP byl vytvořen v roce 1999 a stanovil společné ekonomické, politické a sociální cíle, po summitu EU a zemí západního Balkánu v červnu 2003 v řecké Soluni již převzal i prvky procesu přistoupení. Samotný zájem těchto států na participaci je nezpochybnitelný, ať už například z hlediska hospodářského rozvoje nebo zkvalitnění služeb na evropskou úroveň, ale jejich schopnosti a odhodlání v některých případech zaostávají za očekávanými Evropské komise. [9] Jediným státem, o kterém jsou značné pochybnosti, zdali chce být členem EU, je Bosna a Hercegovina (viz podkapitola 4.1.2). [15]

Nejvýznamnějším společným počátečním mezníkem pro integraci těchto států byl již zmíněný summit v Soluni v roce 2003, na kterém byl uznán status potenciální kandidátské země všem státům tohoto regionu, kde Kosovo bylo stále ještě bráno jako součást Srbska. Od

---

¹⁷Do úplného výčtu zemí tohoto regionu je ještě zařazeno Chorvatsko, které ale již jako členský stát EU není zahrnuto do této práce.

¹⁸Dle statusu Kosova v Rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244

té doby se podařilo dosáhnout členství pouze Chorvatsku (1. 7. 2013), tři státy se staly kandidáty.

4.1.1 Kandidátské státy EU

Integrace nového státu do EU je zdlouhavým a náročným procesem, který s sebou přináší mnoho ekonomických, politických i společenských změn. Cílem těchto změn je potom naplnění tzv. přístupových, neboli kodaňských, kritérií¹⁹, která odrážejí hodnoty, na kterých je EU založena. Kandidátské země musí v rámci přístupových podmínek splňovat 3 druhy kritérií. Jsou jimi [10]:

- politická kritéria (stabilita institucí zaručujících demokracii, právní stát, lidská práva a respektování a ochranu menšin);
- ekonomická kritéria (fungující tržní hospodářství a schopnost vyrovnat se s konkurencí a tržními silami);
- administrativní a institucionální kapacity k účinnému provádění práva EU a schopnost převzít závazky vyplývající z členství.

Každý rok je Evropskou komisí vyhotovena zpráva o pokroku (progress report) pro každou jednotlivou zemi. V té jsou podrobně rozebrány všechny tři výše zmíněné okruhy podmínek, jakých pokroků bylo v daných oblastech dosaženo a doporučení, čemu je třeba věnovat větší pozornost.

Černá Hora

Černá Hora podala žádost o členství v EU v prosinci 2008, v květnu 2010 podepsal tamní parlament *Stabilizační a asociační dohodu* (Stabilization and Association Agreement – SAA) s EU a v prosinci téhož roku bylo Černé Hoře vydáno kladné stanovisko k její žádosti, s čímž bylo spojeno i přidělení statusu kandidátské země. Následným krokem potom bylo zahájení přístupových rozhovorů v červnu 2012, které stále trvají.

Černá Hora je v zásadě chválena za snahu a reformy vedoucí k přistoupení, Evropskou komisí je jí ale stále vytýkáno několik nedostatků, které je nezbytné odstranit. Jedná se zejména o nedostatečné postihy za organizovanou trestnou činnost (pašování drog, praní špinavých peněz, korupce) v trestním právu, chybějící opatření proti zneužívání veřejných prostředků politickými stranami a posílení svobody projevu. Z ekonomických kritérií je to

---

¹⁹ Soubor přístupových kritérií pro kandidátské státy schválený Evropskou radou v roce 1993 v Kodani.

potom problém šedé ekonomiky, nezdravé podnikatelské prostředí vlivem rozsáhlé korupce, vysoká nezaměstnanost a vysoký schodek běžného účtu. Reformy jsou zapotřebí v oblastech ochrany životního prostředí, bezpečnosti potravin a regionální politiky. [12]

Makedonie

Makedonie podepsala jako první ze zemí západního Balkánu SAA v roce 2001, na kterou o tři roky později navázala žádostí o členství, čímž SAA vstoupila v platnost. V listopadu 2005 bylo Makedonii vydáno kladné stanovisko na žádost o členství spolu s udělením statusu kandidátské země. Do dnešních dnů nebyla s Makedonií zahájena přístupová jednání, pouze dialog na vysoké úrovni, a to i přesto, že Evropská komise doporučila Radě EU zahájení těchto jednání už pětkrát. Rada EU ale zatím nepřijala žádné rozhodnutí. Tento stav je dán stále nedořešenou otázkou názvu státu, která je v řešení OSN. I přesto, že přístupová jednání nebyla zahájena, Makedonie se snaží aplikovat všechny požadavky kodaňských kritérií.

Hodnotící zpráva Evropské komise za rok 2013 chválí zemi za snahu při implementaci právních předpisů a plnění většiny politických kritérií. Problémy ale vidí zejména v oblasti mezinárodních vztahů, nezávislosti soudnictví, boje proti korupci a organizované trestné činnosti, svobody projevu, včetně svobody projevu sdělovacích prostředků, řízení trhu práce a veřejných financí. [14]

Srbsko

Pozice Srbska při vyjednávání o vstupu do EU je specifická a rozdílná od ostatních z důvodu problematických Kosovsko-srbských vztahů. V roce 2013 ale došlo k významnému pokroku ve stabilizaci těchto vztahů podpisem *První dohody o zásadách pro narovnání vztahů*, která obě země zavázala k odstranění blokad druhého státu ve vyjednávání s EU. Dohoda SAA byla podepsána EU po dlouhých průtazích kvůli nedostatečné spolupráci s ICTY až v dubnu 2008, v listopadu 2010 Srbsko zažádalo o členství. Status kandidátské země potvrdila Rada EU v březnu 2012, díky čemuž následující rok vstoupila SAA v platnost. V červnu 2013 byla zahájena přístupová jednání.

Ve své hodnotící zprávě za rok 2013 byla Evropskou komisí oceněna zejména snaha o normalizaci vztahů s Kosovem. Srbsko musí podle této zprávy vyřešit stejné problémy v klíčových oblastech jako její sousedé, tj. reformu soudnictví a veřejné správy, boje proti korupci a organizovanému zločinu, nezávislosti médií, ochraně menšin, rozvoje konkurenceschopnosti, zlepšování podnikatelského prostředí a problém vysoké nezaměstnanosti. [13]

4.1.2 Potenciální kandidátské státy EU

Albánie, Kosovo i Bosna a Hercegovina jsou zeměmi, které jsou už sice velkou měrou zapojeny do procesu integrace, ale zatím jim nebyl udělen status kandidátské země, který je důležitý pro zahájení přístupových jednání. Implementace klíčových reforem je pro ně ale stejně důležitá jako pro kandidátské státy. Přibližování se kodaňským kritériím má pro ně ale pozvolnější tempo. Stejně jako na kandidáty, je i na ně každoročně sestavována hodnotící zpráva Evropské komise.

Albánie

Albánie podepsala SAA v červnu 2006, v platnost vstoupila o tři roky později, v dubnu 2009, kdy zároveň Albánie oficiálně požádala o členství v EU. Ta byla přijata ještě v listopadu téhož roku. V říjnu 2012 vyzvala Evropská komise Radu EU, aby byl Albánii udělen status kandidáta, Rada EU však měla výhrady kvůli nedokončení klíčových opatření v oblasti reforem soudnictví a veřejné správy a revize parlamentních postupů. Podle hodnotící zprávy za rok 2013 Albánie dosáhla pokroku ve všech těchto oblastech nad očekávání dobře. Důkazem je velice pozitivní hodnocení svobodného volebního procesu při parlamentních volbách 2013, růst počtu odsouzených za organizovanou trestnou činnost a pokroky ve vyšetřování a trestání korupce.

Evropskou komisí bylo pro následující období doporučeno provést další reformy soudnictví a veřejné správy, boje proti organizovanému zločinu a dosáhnout větší transparentnosti při zadávání veřejných zakázek. V ekonomické oblasti jsou potom problémy ve strukturálním uspořádání ekonomiky, vysoká nezaměstnanost a schodek veřejných financí, a nezanedbatelný podíl stínové ekonomiky v národním hospodářství. Z potenciálních kandidátských zemí má Albánie nejbližší k získání statusu kandidáta. [7]

Bosna a Hercegovina

Integrace Bosny a Hercegoviny postupuje jen velmi pomalým tempem. Dohoda SAA byla sice podepsána již v roce 2008, ale stále nevstoupila v platnost. Důvodem je neprokázané úsilí v provádění rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva, která se týkají etnické diskriminace. [15] Problémem je také neexistence dialogu mezi entitami ohledně otázek vstupu do EU a široké, mnohdy protichůdné, spektrum politických názorů na budoucí uspořádání a fungování této země. Mechanismus vyjednávání a tempo reforem by mohly být opět nastartovány po očekávaných parlamentních volbách v roce 2014. Proces integrace a

potřebných reformních opatření v současné době stagnuje a není prioritou bosensko-hercegovinské vlády.

EU vytýká Bosně a Hercegovině nedostatky ve všech oblastech přístupových kritérií. [8] I přes tato úskalí je zájmem EU vytvoření právního státu a podpora mezinárodní spolupráce, jejíž neexistence by mohla přinést eskalaci separatistických tendencí.

Kosovo

Vyhlášením nezávislosti v roce 2008 Kosovo započalo svou integraci jako nezávislý stát. Nejdůležitějším v celém přístupovém procesu je zájem na dialogu se Srbskem, který dosáhl v loňském roce velkého pokroku (viz výše). Je ale stále jedinou zemí, která nemá s EU podepsanou SAA, tento krok má být dokončen v roce 2014. Podstatnou roli v procesu integrace hraje přítomnost mise EULEX na území Kosova, zřízená za účelem vytvoření právního státu. Vytvoření právního systému je základem pro všechny klíčové oblasti. Za největší problémy v této zemi byly v hodnotící zprávě za rok 2013 označeny rozsáhlá organizovaná trestná činnost, neefektivní soudnictví a veřejná správa, strukturální nedostatky v oblasti pracovního trhu a s tím spojená velmi vysoká nezaměstnanost. [11] Pomoc při implementaci základních prvků demokratického právního státu v Kosovu je základní bezpečnostní prioritou EU. [16]

4.2 Posouzení ekonomické vyspělosti vybraných států s členskými státy EU

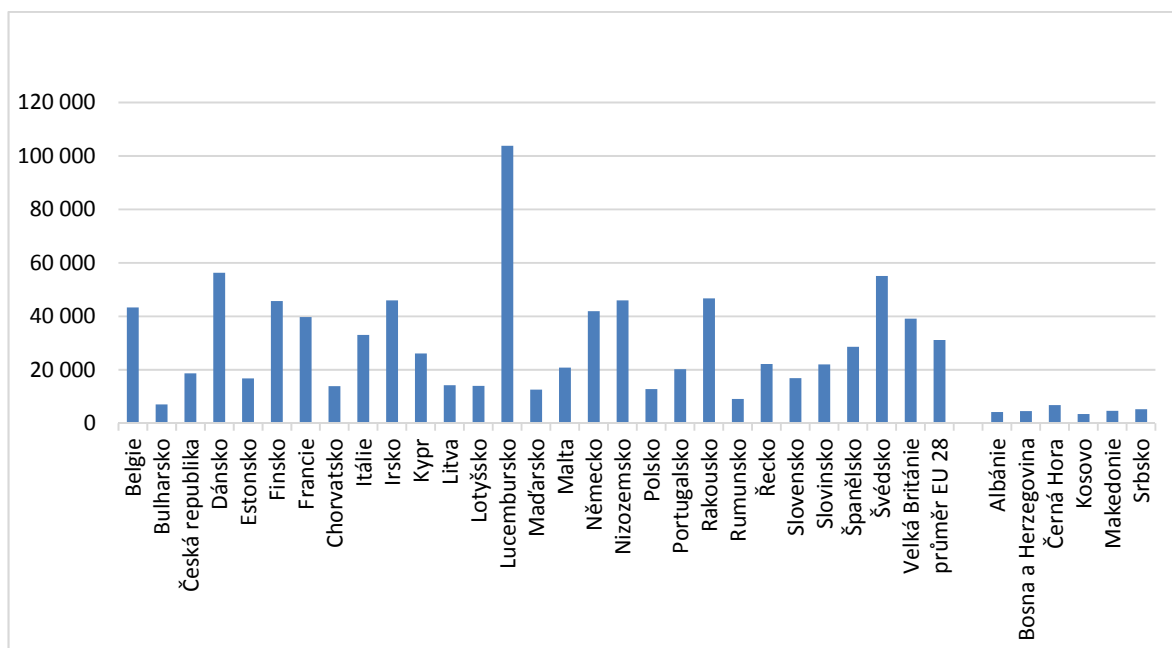
I přesto, že se balkánské státy snaží naplňovat kodaňská kritéria a podle nich orientovat své hospodářské politiky, stále zaostávají za ekonomickou vyspělostí členských států EU. V této podkapitole jsou komparovány dva základní a nejdůležitější makroekonomické ukazatele – HDP na obyvatele a nezaměstnanost, na kterých je zcela zřetelně vidět, že nejen jednotlivé státy západního Balkánu, ale i celý tento region hospodářsky výrazně zaostává za EU.

4.2.1 Hrubý domácí produkt na obyvatele

Ekonomická výkonnost států západní části Balkánského poloostrova je ve srovnání s okolní Evropou vůbec nejnižší. Žádná z těchto zemí nedosahuje v HDP na obyvatele úroveň i toho nejméně ekonomicky výkonného členského státu EU (obrázek 2). Vůbec nejhůře je na tom Kosovo, jehož HDP na obyvatele je nejnižší nejen ve srovnání s EU, ale i v rámci

evropského kontinentu. Naopak nejlepší výsledky v produkci patří Černé Hoře, která ale ani tak nedosahuje ani čtvrtiny unijního průměru.

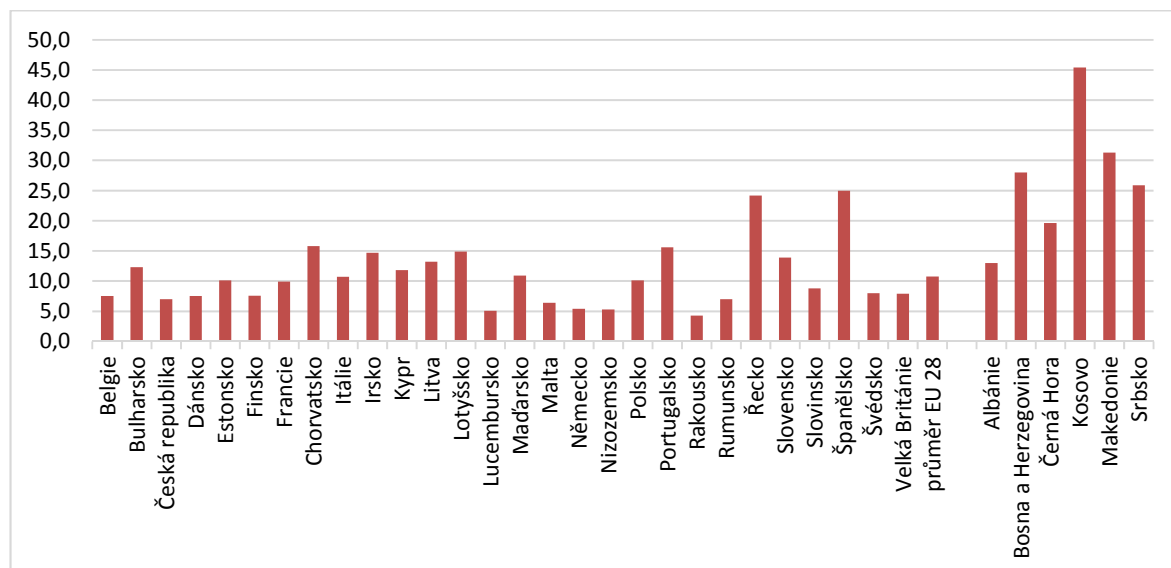
Obrázek 2: HDP na obyvatele v zemích západního Balkánu a EU v roce 2012

Zdroj: zpracováno dle [17] [48]

Jak je z obrázku 2 patrné, nejbliže k hodnotám západobalkánských států mají další balkánské státy – Bulharsko a Rumunsko, kteří jsou členskými zeměmi teprve od roku 2007. Chorvatsko, další balkánská země, které přistoupilo jako zatím poslední členský stát v roce 2013, je na tom oproti Bulharsku a Rumunsku o něco lépe, a to díky stále rostoucímu podílu sektoru služeb (turistickému ruchu) na HDP. Přístup k moři má velký potenciál pro růst HDP v tomto odvětví zejména v Albánii, jejíž hranice s mořem je dlouhá 316 km a Černou Horu s hranicí 130 km.

4.2.2 Nezaměstnanost

Dalším společným problémem všech těchto států je rekordní nezaměstnanost, která je v souhrnu tohoto regionu nejvyšší v celé Evropě. Sousedství států, které všechny mají takto vysoké procento nezaměstnaných, snižuje zájemcům o práci pravděpodobnost najít zaměstnání v dosahu své domovské země. Nejhorší situace, jak mezi západobalkánskými, tak mezi všemi evropskými státy, je v Kosovu, kde trh práce není schopen vytvářet pracovní místa pro téměř polovinu práce schopného obyvatelstva. Všechny tyto země potom překračují průměrnou roční míru nezaměstnanosti EU (viz obrázek 3).

Obrázek 3: Míra nezaměstnanosti v zemích západního Balkánu a EU v roce 2012

Zdroj: zpracováno dle [17] [53]

Nezaměstnanost v Srbsku, Makedonii, Kosovu a Bosně je vyšší než v nezaměstnaností nejhůře postižených státech EU, tedy Řecku a Španělsku. Je velmi pravděpodobné, že při vstupu balkánských států do EU dojde díky otevření pracovního trhu k pracovní migraci obyvatelstva těchto zemí do stávajících členských států. Vzhledem k velkému počtu kandidátských států, může potom levná pracovní síla negativně ovlivnit zaměstnanost v ostatních státech EU, jako tomu bylo v případě vstupu Rumunska a Bulharska. [17]

4.3 Koncepce Jadransko-jónského makroregionu

Zájem EU na udržení bezpečnostní stability a podpory ekonomického růstu v regionu západního Balkánu je nezpochybnitelný. Za klíčový spojovací prvek mezi státy EU a západním pobřežím Balkánského poloostrova bylo zvoleno právě moře. Spolupráce států ležících při pobřeží Jaderského a Jónského moře započala v roce 1999 tzv. *Paktem o stabilitě pro jihovýchodní Evropu*, jehož hlavním cílem bylo posílení míru, demokracie, lidských práv a ekonomiky. Na základě tohoto projektu byla v italské Anconě v květnu 2000 tzv. *prohlášením z Ancony* ustavena a uvedena v činnost *Jadransko-jónská iniciativa*, jejíž strategie obsahuje posílení mezistátní spolupráce a zajištění bezpečnosti v jihovýchodní části Evropy a tvoří základ pro pomoc státům západního Balkánu v procesu integrace. V návaznosti na tento projekt byl později vytvořen systém iniciativ a organizací, které mají za

cíl podporu konkurenceschopnosti a soudržnosti v tomto regionu. Součástí systému jsou v současnosti:

- Jadransko–jónský euroregion (spolupráce regionálních samosprávných institucí);
- Fórum měst na pobřeží Jaderského a Jónského moře;
- Fórum jaderských a jónských obchodních komor;
- Uniadrión (spolupráce univerzit a výzkumných středisek);
- Jadransko-jónská iniciativa.

Zkušenosti EU s aplikací makroregionálních strategií pro oblast Baltského moře a Podunají daly vzniknout také *Strategii EU pro jadransko-jónský region* (EUSAIR), která by měla být dokončena v roce 2014. Tohoto projektu se účastní čtyři členské státy EU (Chorvatsko, Itálie, Slovinsko a Řecko) a čtyři nečlenské státy (Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora a Srbsko), hlavním koordinátorem je potom Evropská komise, které zpracovává návrh celé strategie. Záměrem EUSAIR je „*podporovat udržitelnou hospodářskou a sociální prosperitu jadransko-jónského regionu prostřednictvím růstu a tvorby pracovních míst a zvyšování jeho atraktivity, konkurenceschopnosti a propojenosti při současném zachování životního prostředí vnitrozemských oblastí a pobřežních a mořských ekosystémů*“. [19]

Celá strategie EUSAIR je vystavěna na čtyřech pilířích:

- 1) povzbuzení inovativního růstu v mořské a námořní oblasti (zejména podpora rybolovu a tvorba pracovních míst v něm);
- 2) propojení regionu (zlepšení koordinace námořní dopravy, vytvoření funkční mořské dálnice, podpora turismu, omezení přepravy nelegálního zboží);
- 3) zachování, ochrana a zlepšování životního prostředí (ochrana středomořského ekosystému);
- 4) zvýšení atraktivity regionu (podpora a rozvoj cestovního ruchu v přímořských oblastech jako nástroj pro hospodářský růst).

EUSAIR uplatňuje zásadu subsidiarity, tedy řeší výzvy a problémy, které nelze řešit na místní, regionální nebo národní úrovni. Do projektu jsou tak zahrnuty nejen regionální a místní orgány, ale i vlády jednotlivých států, univerzity, výzkumné instituce, soukromé podniky, malí a střední podnikatelé, nevládní organizace i občanská společnost. [18]

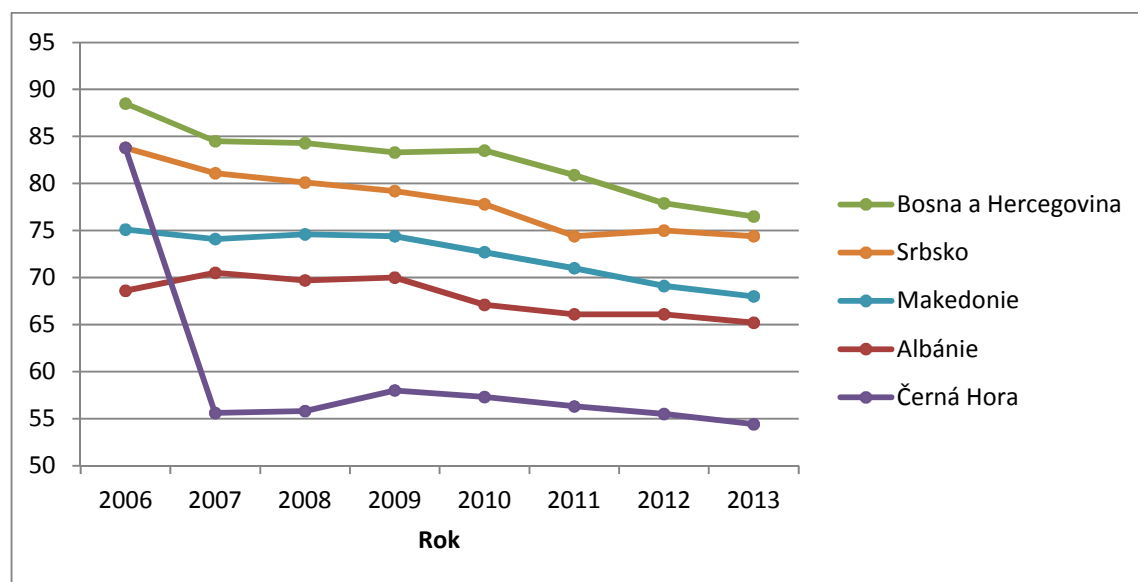
Hlavním přínosem této strategie pro západobalkánské státy by mohl v budoucnu být rozvoj cestovního ruchu, rozvoj rybolovu a celkové ekonomické posílení. Pro aplikaci konkrétních smluvených opatření budou muset tyto státy ve vlastním zájmu s předstihem přijmout některé legislativní normy EU, což jim může pomoci v plnění kodaňských kritérií při evropské integraci.

5 POSOUZENÍ STUPNĚ NEFUNKČNOSTI VYBRANÝCH BALKÁNSKÝCH STÁTŮ

Poslední kapitola je věnována, pro tuto práci klíčovému, Failed States Indexu. V její první podkapitole je analyzován vývoj FSI v čase od počátku jeho sestavování do současnosti a vyhodnocení stupně nefunkčnosti zemí západního Balkánu na základě tohoto indexu. Druhá podkapitola potom s pomocí zjištěných skutečností o státech analyzuje dílčí indexy roku 2013. Cílem této kapitoly je vyhodnocení nefunkčnosti vybraných států a vymezení zásadních problémů, které mají vliv na prvky státu a členství v EU.

5.1 Vývoj FSI v letech 2006-2013

Index FSI byl pro tuto práci vybrán jako klíčový pro určení stupně nefunkčnosti státu. Kromě Černé Hory, která je podle FSI řazena do kategorie *stable*, jsou všechny státy západního Balkánu ohroženy nefunkčností, tedy existuje zde poměrně vysoké riziko, že by stát mohl selhat při plnění některé ze svých základních funkcí. Každý z nich se totiž dlouhodobě umísťuje v kategorii *warning*. [46] Na obrázku 4 jsou znázorněny změny hodnot FSI těchto států od roku 2006.

Obrázek 4: Vývoj hodnot FSI v zemích západního Balkánu v letech 2006-2013

Zdroj: zpracováno dle [46]

Černá Hora má od vyhlášení nezávislosti nejlepší umístění v žebříčku FSI ze všech těchto zemí. Bosna a Hercegovina je naopak od počátku sestavování žebříčku zemí s nejvyšší hodnotou FSI. Důležité je připomenout, že cílem by měla být co možná nejnížší hodnota

tohoto indexu. V zásadě lze konstatovat, že všem těmto zemím s přibývajícím věkem, i přes malé výkyvy, hodnota FSI postupně klesá. Nesporný podíl na těchto pozitivních změnách má možnost evropské integrace a s ní spojená opatření zavádějící reformy ke splnění kodaňských kritérií.

5.2 Dílčí indexy FSI 2013

Poslední podkapitola shrnuje všechny výše zjištěné skutečnosti o vybraných státech a na jejich základě vyhodnocuje dílčí indexy FSI. Hodnoty jednotlivých indexů pro rok 2013 jsou uspořádány v tabulce 7 podle druhu ukazatelů. Charakteristiky těchto dílčích indexů je možné najít v podkapitole 1.3.1.

Tabulka 7: Hodnoty dílčích indexů FSI v roce 2013

indexy 2013	sociální					ekonomické		politicko-vojenské					
	FSI	DP	REF	GG	HF	UED	ECO	SL	PS	HR	SEC	FE	EXT
B a H	76,5	4,4	6,8	7,7	5,6	6,2	5,2	6,7	4,4	6,4	6,4	8,7	8,0
Srbsko	74,4	4,7	6,6	8,0	4,7	5,9	6,5	6,3	4,7	5,5	6,5	8,0	7,0
Makedonie	68,0	3,9	5,2	7,8	6,1	6,2	5,9	6,1	3,9	4,3	6,0	7,0	5,6
Albánie	65,2	4,7	3,1	4,8	6,6	4,8	5,3	7,0	4,8	6,0	5,5	6,3	6,3
Černá Hora	54,4	3,9	4,5	6,5	3,0	3,5	4,6	4,2	3,6	4,4	4,6	6,2	5,3

Zdroj: [46]

5.2.1 Sociální indikátory

Index GG

Skupině sociálních indikátorů jednoznačně dominuje svou negativní vysokou hodnotou index GG, který determinuje nejzávažnější problém celého regionu, nesnášenlivost skupin, a na ní navázané společenské problémy. Tento index zde dosahuje hodnot typických pro zhroutené státy ve středoafričském regionu. Vůbec nejvyšší je potom v Srbsku, kde je vyjádřena nenávisť mezi Srby a Albánci na území Kosova, pro které není kvůli nečlenství v OSN sestavován samostatně FSI. V indexu GG je vyjádřen i pocit bezmoci obyvatelstva, který je odezvou na nelepšící se problémy s nezaměstnaností, rozsáhlou korupcí a frustrací z dlouhotrvajícího vyjednávání o vstupu do EU, který pro většinu obyvatelstva představuje naději pro zlepšení.

Index REF

Nedořešené problémy s uprchlíky a přesídlováním obyvatelstva z předešlých válečných konfliktů jsou promítnuty v indexu REF, který dosahuje nejvyšších hodnot v Bosně a Srbsku,

kteře byli válkou postiženy nejvíce. Oproti tomu v Albánii je index REF vůbec nejnížší ze všech západobalkánských států. Tuto skutečnost je možné připsat neúčasti v balkánských válkách na konci 90. let 20. stol. a téměř úplnému návratu kosovsko-albánských běženců zpět do Kosova.

Index HF

Vysoká nezaměstnanost a nepřilíš kvalitní životní podmínky mají za následek odliv populace do ekonomicky vyspělejších států. Vůbec nejhůře je na tom Albánie s hodnotou indexu HF 6,6, kde se očekává v roce 2014 díky migraci obyvatelstva pokles velikosti populace o 3,3%.

Index DP

Demografické statistické veličiny porodnost a úmrtnost jsou srovnatelné se zeměmi střední Evropy. V indexu DP jsou ale promítnuty i stav životního prostředí a přístup k pitné vodě a potravinám, které nejsou samozřejmostí pro všechny obyvatele, a tím zvyšují hodnotu tohoto indexu. Vzhledem k tomu, jaký důraz klade EU na dlouhodobě udržitelné kvalitní životní prostředí, je tato problematika jednou z klíčových oblastí, na kterou by se měly balkánské země zaměřit.

5.2.2 Ekonomické indikátory

Index UED

Nerovnoměrný ekonomický rozvoj zobrazený indexem UED vyjadřuje především polarizaci bohatství a chudoby, existenci chudinských čtvrtí způsobených válkou a vysokou nezaměstnaností a rozdíly v distribuci veřejných služeb. Nejvýrazněji se tento problém týká Bosny a Hercegoviny a Makedonie. Rozdíly jsou patrné zejména mezi městským a vesnickým obyvatelstvem.

Index ECO

Index ECO v sobě shrnuje všechna nejdůležitější makroekonomická data. Společnými problémy těchto států je nízká produktivita práce, která spolu s vysokou nezaměstnaností generuje nízký HDP na obyvatele. Nestabilita a fragmentace politického vedení a korupční prostředí potom způsobují růst veřejného zadlužení a prohlubování schodků státních rozpočtů. S nejvýraznějšími problémy se potýká národní hospodářství Srbska, kde roste nezaměstnanost, HDP na obyvatele i veřejný dluh. V uplynulých čtyřech letech se také potýká

s vyšší inflací. Černá Hora dosahuje, i přes vysokou nezaměstnanost, v tomto indexu podobné úrovně jako některé státy EU (Chorvatsko, Itálie, Slovensko).

5.2.3 Politicko-vojenské indikátory

Index SL

Index SL nese globální informace o oprávněnosti státní moci a pozici centrální správy. Vysokých hodnot indexu je dosahováno převážně kvůli rozsáhlé korupci (zejména Albánie, Kosovo), neuznání státní legitimacy ze strany OSN a problematickým volebním procesům. V případě Bosny a Hercegoviny je to potom nestandardní a nestabilní politické uspořádání s přítomností Office of the High Representative, neexistence politického dialogu a neefektivnost veřejného sektoru. Součástí indexu SL Makedonie jsou přetrvávající spory s Řeckem ohledně uznání názvu státu. Hodnota indexu pro Srbsko je vysoká kvůli nedořešené otázce nezávislosti Kosova. V tomto indexu je zahrnut i obchod s drogami, který je negativním spojujícím prvkem všech států tohoto regionu. Oblasti dotýkající indexu SL jsou nejčastěji vytýkanými problémy ze strany Evropské komise směrem ke kandidátským zemím západního Balkánu.

Index PS

Index PS vyjadřující úroveň veřejných služeb dosahuje vůbec nejlepších hodnot ze všech dílčích indikátorů FSI. Problematickými se ale stále jeví nízký stupeň rozvoje dopravní infrastruktury s absencí dálnic, slabé pokrytí telekomunikačními sítěmi, slabá úroveň služeb policie a zkorumpované soudnictví.

Index HR

Ochrana lidských práv a dodržování práva obecně vyjadřuje index HR, jehož hodnoty pro Bosnu a Albánii jsou srovnatelné se zaostalými středoafričtými státy Sierrou Leone nebo Libérií. V těchto zemích je potlačována svoboda tisku, organizovaný zločin je strůjcem obchodu s lidmi a omezování osobních svobod. Historickým problémem je potom krevní msta. Ani základní politická práva jako svoboda projevu, shromažďování a sdružování nejsou v těchto státech samozřejmostí jako ve vyspělých demokraciích. Právní demokratický stát je však jedním z nejdůležitějších kodaňských kritérií, proto by mělo být předním zájmem balkánských států snižování hodnoty tohoto indexu.

Index SEC

Index SEC charakterizují v podmínkách západní části Balkánu konflikty mezi etniky, možné riziko státního převratu (zejména v Bosně a severní části Kosova obývané Srby), velké množství nelegálně držených zbraní civilním obyvatelstvem a v Bosně a Hercegovině, která dosáhla nejvyšší hodnoty indexu SEC, také rozlehlá minová pole. I přesto, že bezpečnostním zájmem evropských i západobalkánských států je členství těchto zemí v NATO, zatím se členem stala pouze Albánie. Ostatním státům brání podobná chybějící reformní opatření jako pro vstup do EU.

Index FE

Index FE, vyjadřující fragmentaci elit, dosahuje spolu s ukazatelem GG nejvyšších hodnot mezi dílčími indexy. V Bosně je to důsledek konfederativního uspořádání na základě etnické a náboženské separace, neschopnosti vládnoucích entit společně řídit stát a neregulérní volby, které probíhají pod mezinárodním dohledem. Společnou charakteristikou tohoto regionu je vliv, případně i účast, mafie ve vysoké i regionální politice. Neprůhledná politická soutěž je potom zřejmá zejména v Černé Hoře, která je už více než 20 let v řadě ovládána současným premiérem Milem Dukanovićem.

Index EXT

Externí intervence, shrnuté pod index EXT, jsou determinovány programy předvstupní pomoci plynoucí z rozpočtů EU kandidátským státům a přijímanou rozvojovou pomocí z OSN, Mezinárodního měnového fondu a Skupiny Světové banky. V Bosně a Srbsku (Kosovu) jsou také stále přítomné mezinárodní mírové jednotky a mise OSN. Bosna má tento index dokonce vyšší než některé rozpadlé státy jako je Čad nebo Zimbabwe, které jsou podle FSI mezi deseti nejhůře fungujícími státy ve světě. V indexu EXT je zahrnut i rating zemí. Západobalkánským státům byly předními světovými ratingovými agenturami Standard&Poors, Moody's a Fitch přiděleny spekulativní stupně, což může negativně ovlivnit rozhodování zahraničních investorů.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo za pomoci analýzy současného stavu národního hospodářství, centrální správy, bezpečnostních rizik a stupně integrace do EU zjistit míru nefunkčnosti států západní části Balkánského poloostrova. Dílčími cíli práce bylo objasnění příčin zaostalosti těchto států, možností vstupu do EU a makroregionální politiky EU v jadransko-jónském regionu. Tyto cíle byly naplněny v rámci jednotlivých kapitol práce následujícím způsobem.

První kapitola vymezila obecná teoretická východiska pro zpracování tématu. Charakterizovány byly základní pojmy problematiky, zejména nefunkční stát a jeho atributy. V této kapitole byly také popsány způsoby měření nefunkčnosti, podrobně byl potom definován Failed States Index a jeho skladba, který je zároveň klíčovým ukazatelem pro určení nefunkčnosti států v této práci.

Druhá kapitola byla zaměřena na vytyčení stěžejních problémů regionu západního Balkánu, jejich podstatu a historické souvislosti. V této části byly také stručně popsány dějiny 20. století v jihovýchodní části Evropy, zvláště pak rozpad Jugoslávie doprovázený válkami za nezávislost na konci 90. let, které jsou považovány za klíčový faktor současného špatného stavu ekonomik, nízké životní úrovně a nekvalitních centrálních správ.

Třetí kapitola analyzovala šest států Balkánského poloostrova - Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu, Kosovo, Makedonii a Srbsko - z hlediska ekonomického, sociálního a bezpečnostního. Součástí analýzy každého státu byla základní geografická data, makroekonomické ukazatele HDP, nezaměstnanost, platební bilance, inflace a podíl veřejného dluhu na HDP, dále potom ukazatelé sociální vyspělosti (migrace, gramotnost, zdravotní péče) a rozbor největších bezpečnostních rizik.

Předposlední, čtvrtá, kapitola se zaměřila na integraci západobalkánských států do EU. V této kapitole byla vymezena přístupová kritéria pro země ucházející se o členství v EU a jejich plnění jednotlivými kandidátskými státy. Pro vyjádření ekonomické a sociální zaostalosti tohoto regionu za EU byla použita komparace HDP na obyvatele a míra nezaměstnanosti. V poslední části byly nastíněny makroregionální strategie pro oblast Jaderského a Jónského moře, které jsou pomocnými prvky západobalkánské integrace.

Pátá kapitola se zaměřila na posouzení stupně nefunkčnosti pomocí Failed States Indexu a jeho dílčích indexů. Podle celkové sumy FSI jsou čtyři státy z pěti zkoumaných označeny stupněm warning, tj. druhým nejhorším možným, z nichž nejbliže ke kritické kategorii alert

má Bosna a Hercegovina. Naopak nejbliže kategorii stable, jejíž součástí je pouze Černá Hora, má potom Albánie.

Bosna a Hercegovina naplňuje mnoho atributů nefunkčního státu, zejména v oblasti bezpečnosti, životní úrovně a vyspělosti národního hospodářství. Problémy této země s plněním základních funkcí státu jsou také zásadní překážkou pro členství v EU, kterou je kritizována nedostatečná snaha ke zlepšení a postoupení v integračních procesech. Na základě zjištěných skutečností a vyhodnocení analýz lze Bosnu a Hercegovinu označit za slabý, zaostalý stát, který je v budoucnosti ohrožen rozštěpením.

Pozice **Kosova** v kategorizaci rozvoje státu je komplikovaná. Tato země se z postkonfliktního prostředí do pozice suverénního, nezávislého státu propracovává teprve krátce, proto ji nelze označit za rozpadlou nebo rozpadající se, ale spíše formující se. Kosovo zatím není schopno zajistit svým občanům bezpečnost, evropský životní standard a kvůli doposud budovanému právnímu systému ani kvalitně fungující právní řád. Potenciálem růstu je v této zemi nízký věk populace, která má díky mezinárodním grantům a pomocným stipendiím možnosti kvalitního vzdělání ve vyspělých státech. Kosovo se dá označit za slabý stát, ale hodnocení funkčnosti či nefunkčnosti by bylo vzhledem ke krátkému času jeho existence nerelevantní a nespravedlivé.

Albánie, Makedonie i Srbsko jsou sice také indexem FSI zařazeny do kategorie warning, ale vzhledem k jejich reformním snahám směřujícím k členství v EU, se dá předpokládat, že se budou v budoucnosti přibližovat stabilním státům. O těchto státech se nedá hovořit jako o nefunkčních, i přesto, že v některých směrech se atributům vymezujícím nefunkční státy přibližují. Převážně se jedná o mezietnické problémy, vysokou nezaměstnanost, rozsáhlou korupci, nedostatečnou ochranu životního prostředí a stále nedořešené některé otázky zahraniční politiky. V celosvětovém srovnání je lze označit za státy vyspělé a rozvinuté, v evropském rozměru, zejména vzhledem ke státům EU jsou ale tyto země stále ještě zaostalé a slabé.

Jedinou zemí, která je podle FSI považována za stabilní, je **Černá Hora**. Hodnota jejího FSI je velmi blízká hodnotám posledních přistoupivších členských zemí EU – Bulharska, Rumunska a Chorvatska. Splnění podmínek pro vstup do EU je ukazatelem vyspělosti státu, protože naplněním kodaňských kritérií samo o sobě značí stabilitu a rozvinutost země. Černá Hora je ze všech západobalkánských nejbliže vstupu do EU.

Doporučení pro zlepšení vycházejí z již zmíněných hodnotících zpráv Evropské komise. Tyto země by se měly zaměřit především na provádění hospodářských reforem, hlavně řešení velkého veřejného zadlužení a vysoké nezaměstnanosti. Západobalkánské státy by se měly zapojit do projektů evropské spolupráce, zejména potom participovat v makroregionálních jadransko-jónských projektech. Nedílnou součástí snah rozvoje všech těchto států musí být omezení rozsáhlé korupce a organizovaného zločinu, stejně jako jejich důsledné postihování.

POUŽITÉ ZDROJE A LITERATURA

- [1] BIDELEUX, Robert a Ian JEFFRIES. *The Balkans: a post-communist history*. New York, NY: Routledge, 2006, 620 s. ISBN 04-152-2963-4.
- [2] BUSINESSINFO. Zahraniční obchod: Teritoriální informace - země. In: *BusinessInfo.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme.html>.
- [3] BUZAN, Barry a Ole WAEVER. *Regions and powers: the structure of international security*. New York: Cambridge University Press, 2003, 564 s. ISBN 05-218-9111-6.
- [4] CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World Factbook: Europe. In: *CIA* [online]. 2014 [cit. 2014-01-30]. Dostupné z: https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/wfbExt/region_eur.html.
- [5] DIENSTBIER, Jiří a Ian JEFFRIES. *Stabilita Balkánu a Evropská unie: příspěvek České republiky*. Vyd. 1. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006, 184 s. ISBN 80-239-8060-2.
- [6] EU, Rada Evropské unie. *Evropská bezpečnostní strategie: bezpečná Evropa v lepším světě*. EUR-OP, 2009. ISBN 978-928-2424-162.
- [7] EUROPEAN COMMISSION. Albania: 2013 Progress Report, SWD/2013/414. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395780297161&uri=CELEX:52013SC0414>
- [8] EUROPEAN COMMISSION. Bosnia and Herzegovina: 2013 Progress Report, SWD/2013/415. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395780460348&uri=CELEX:52013SC0415>
- [9] EUROPEAN COMMISSION. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament: The Western Balkans and European Integration, COM/2003/0285. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2003 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0285:EN:HTML>

- [10] EUROPEAN COMMISSION. Enlargement: Glossary. In: *European Commission* [online]. 2012 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/enlargement/policy/glossary/terms/accession-criteria_en.htm
- [11] EUROPEAN COMMISSION. Kosovo: 2013 Progress Report, SWD/2013/416. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395780618355&uri=CELEX:52013SC0416>
- [12] EUROPEAN COMMISSION. Montenegro: 2013 Progress Report, SWD/2013/411. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395769523681&uri=CELEX:52013SC0411>
- [13] EUROPEAN COMMISSION. Serbia: 2013 Progress Report, SWD/2013/412. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395780087475&uri=CELEX:52013SC0412>
- [14] EUROPEAN COMMISSION. The Former Yugoslav Republic of Macedonia: 2013 Progress Report, SWD/2013/413. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Brussels: European Commission, 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?qid=1395778123444&uri=CELEX:52013SC0413>
- [15] EUROPEAN UNION. Bosnia-Herzegovina - EU: Deep disappointment on Sejdić-Finci implementation, MEMO/14/117. In: *Europa: Press releases database* [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-14-117_en.htm.
- [16] EUROPEAN UNION. Political & economic relations. In: *European Union: European External Action Service* [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: http://eeas.europa.eu/delegations/kosovo/eu_kosovo/political_relations/index_en.htm
- [17] *EUROSTAT* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>.
- [18] EVROPSKÁ UNIE. Úřední věstník Evropské unie č. C009 ze dne 11.ledna 2012. In: *EUR-lex* [právní informační systém]. Úřad pro publikace Evropské unie [cit. 11. ledna

- 2014]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:009:FULL:CS:PDF>
- [19] EVROPSKÝ HOSPODÁŘSKÝ A SOCIÁLNÍ VÝBOR. Stanovisko EHSV k tématu Strategie EU pro jadransko-jónský region (EUSAIR). In: *EESC opinions* [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://eescopinions.eesc.europa.eu/EESCopinionDocument.aspx?identifier=ces%5Ceco%5Ceco359%5Ceesc-2013-07379-00-00-ac-tra.doc&language=CS>
- [20] EVROPSKÝ PARLAMENT. Usnesení Evropského parlamentu ze dne 6. února 2014: Zpráva o pokroku Bosny a Hercegoviny za rok 2013. [online]. 2014 [cit. 2014-03-25]. Dostupné z: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+TA+P7-TA-2014-0102+0+DOC+XML+V0//CS>
- [21] FEDERALICIJA BOSNE I HERCEGOVINE. *Federalni zavod za statistiku* [online]. Sarajevo, 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.fzs.ba/Eng/>.
- [22] FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE. Statistički godišnjak letopis Federacije Bosne i Hercegovine 2012. *Federalni zavod za statistiku* [online]. Sarajevo, 2012 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.fzs.ba/Godisnjak2012.pdf>.
- [23] FERANEC, Ivan. Kosovo, domov největší mafie v Evropě. *Hospodářské noviny* [online]. 2005 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://hn.ihned.cz/c1-17260410-kosovo-domov-nejvetsi-mafie-v-evrope>.
- [24] FX STREET. Rating - S&P, Moody's a Fitch. In: *FXstreet.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.fxstreet.cz/rating-sp-moodys-a-fitch.html>.
- [25] HRADEČNÝ, Pavel, Ladislav HLADKÝ. *Dějiny Albánie*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 716 s. Dějiny států. ISBN 978-807-1069-393.
- [26] INSTITUTI I STATISTIKAVE. Popullsia 1 janar 2001-2013 sipas grup moshave. In: *Instituti i Statistikave* [online]. Tiranë, 2013 [cit. 2014-01-13]. Dostupné z: <http://www.instat.gov.al/al/themes/popullsia.aspx>.
- [27] INSTITUTI I STATISTIKAVE. Tregu i Punës. In: *INSTAT* [online]. 2014 [cit. 2014-01-05]. Dostupné z: <http://www.instat.gov.al/al/themes/tregu-i-pun%C3%ABs.aspx>.
- [28] INTERNATIONAL MONETARY FUND. *World Economic Outlook Databases*. [online]. 2014 [cit. 2014-02-21]. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>.

- [29] LEBIEDZIK, Marian. *Světová ekonomika*. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2007, 280 s. ISBN 978-80-251-1510-7.
- [30] MILENKOVIČOVÁ, Ivana. Volby v Srbsku ovládl vicepremiér, opozice se bojí nového Miloševiče. *iDNES.cz* [online]. 2014 [cit. 2014-04-12]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/predcasne-parlamentni-volby-v-srbsku-vyhrala-srbska-pokrokov-a-strana-alaksandara-vuci-e-gbo-zahranicni.aspx?c=A140317_150358_zahranicni_im
- [31] MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. Pojmy. In: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2014 [cit. 2014-02-20]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/pojmy-bezpecnost.aspx>.
- [32] MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Encyklopedie států* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/
- [33] MUSTAFA, Muhamet a kol. Diaspora and migration policies. In: *Riinvest institute* [online]. Prishtina, 2007 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.riinvestinstitute.org/publikimet/pdf/50.pdf>
- [34] OMNIATLAS MAPS. *Historical Atlas of Europe* [online]. 2014 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z: <http://maps.omniatlas.com/europe/>
- [35] OSAC. Bosnia and Herzegovina 2013 Crime and Safety Report. In: *The United States department of state: Bureau of diplomatic security* [online]. Washington, D. C., 2013 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <https://www.osac.gov/pages/ContentReportDetails.aspx?cid=13733>
- [36] PAVLÍČEK, Václav a kol. *Ústavní právo a státověda I. díl: Obecná státověda*. Praha: Linde Praha, a.s., 1998, 365 s. ISBN 80-7201-141-3.
- [37] POLTERMANN, Andreas. Srbsko na cestě do Evropy. HEINRICH-BÖLL-STIFTUNG: Praha [online]. 2013 [cit. 2014-04-01]. Dostupné z: <http://www.cz.boell.org/web/51-1279.html>
- [38] REPUBLIKA E KOSOVĚS. *Agjencia e Statistikavetë Kosovës: Zyra e Kryeministrit* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://ask.rks-gov.net/>.
- [39] ROTBERG, Robert I. *When states fail: causes and consequences*. Princeton, N.J.: Princeton University Press, 2004, 335 s. ISBN 06-911-1672-5.

- [40] SERBIAN UNITY. Serbs Around the World by Region. *Serbian Unity Congress* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.serbianunity.com/serbianunitycongress/pdf/world_of_serbs/Serbs_Around_the_World_by_Region.pdf.
- [41] STATE STATISTICAL OFFICE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA. Commodity exchange trade by countries. In: *MAK Stat Database* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://makstat.stat.gov.mk/pxweb2007bazi/Database/Statistics%20by%20subject/Foreign%20Trade/Commodity%20exchange%20trade%20by%20countries/Commodity%20exchange%20trade%20by%20countries.asp>.
- [42] STATE STATISTICAL OFFICE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA. Population. In: *State Statistical Office of the Republic of Macedonia* [online]. 2012 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.stat.gov.mk/OblastOpsto_en.aspx?id=2.
- [43] ŠMÍD, Tomáš a Vladimír VAĐURA. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007, 278 s. ISBN 80-732-5126-4.
- [44] TESAŘ, Filip. Jdou, jdou tou balkánskou cestou. *Mezinárodní politika 1: Drogy a politika* [online]. 2010, VI., 1. [cit. 2013-11-09]. Dostupné z: <http://iir.cz/article/jdou-jdou-tou-balkanskou-cestou>.
- [45] TETŘEVOVÁ, Liběna. *Veřejná ekonomie*. Praha: Professional Publishing, 2008, 185 s. ISBN 978-80-86946-79-5.
- [46] THE FUND FOR PEACE. *The Failed States Index* [online]. Washington, D.C., 2013 [cit. 2014-02-12]. Dostupné z: <http://ffp.statesindex.org>.
- [47] THE UNIVERSITY OF SYDNEY. Armed Violence and Guns in Southern Europe. In: *GunPolicy.org* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.gunpolicy.org/firearms/region/southern-europe>.
- [48] THE WORLD BANK. World Development Indicators. In: *The World Bank: World Data Bank* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://databank.worldbank.org/data/views/variableSelection/selectvariables.aspx?source=world-development-indicators>.
- [49] TRADING ECONOMICS. Practice Forex Trading: Credit Rating. In: *Trading economics* [online]. 2014 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.tradingeconomics.com/country-list/rating>.

- [50] TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Corruption Perceptions Index 2013* [online]. 2014 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z: <http://cpi.transparency.org/cpi2013/results/>.
- [51] TREJBAL, Václav. Srbsko je na mizině. Snižuje platy a žádá o pomoc Araby. *Patria Online* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: <http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2453874/srbsko-je-na-mizine-snizuje-platy-a-zada-o-pomoc-araby.html?contentE643E331pgi=3>.
- [52] UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. Kosovo Remittance Study 2012. In: *UNDP Kosovo* [online]. 2012 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.ks.undp.org/content/dam/kosovo/docs/Remittances/KRS2012_English_858929.pdf.
- [53] UNITED NATIONS ECONOMIC COMMISSION FOR EUROPE. UNECE Member Countries in Figures. In: *UNECE: Statistical Database* [online]. 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: http://w3.unece.org/pxweb/dialog/varval.asp?ma=ZZZ_CoSummary_r&path=/database/STAT/10-CountryOverviews/01-Figures/&lang=1&ti=Country+Overview+by+Country+and+Time.
- [54] WAISOVÁ, Šárka. *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích: conflict, security, and development*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 206 s. ISBN 80-717-8390-0.
- [55] WAISOVÁ, Šárka. *Slabé státy: selhání, rozpad a obnova státnosti*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2007, 295 s. ISBN 978-807-3800-697.
- [56] WORLD TRADE ORGANIZATION. Serbia a few steps away from concluding WTO accession negotiations. In: *WTO* [online]. 2013 [cit. 2014-03-24]. Dostupné z: http://www.wto.org/english/news_e/news13_e/acc_srb_13jun13_e.htm.
- [57] ZAVOD ZA STATISTIKU CRNE GORE. Popis 2011. In: *MONSTAT* [online]. Podgorica, 2012 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=533&pageid=148>.
- [58] ZAVOD ZA STATISTIKU CRNE GORE. Spoljna trgovina: Saopštenja 2013. In: *MONSTAT* [online]. Podgorica, 2014 [cit. 2014-03-22]. Dostupné z: <http://www.monstat.org/cg/page.php?id=1099&pageid=32>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A *Hodnoty Failed States Indexu v roce 2013*

Příloha B *Mapa indexu FSI 2013*

Příloha A *Hodnoty Failed States Indexu v roce 2013*

pořadí	stát	FSI	DP	REF	GG	HF	UED	ECO	SL	PS	HR	SEC	FE	EXT
1	Somalia	113,9	9,5	10,0	9,3	8,9	8,4	9,4	9,5	9,8	10,0	9,7	10,0	9,4
2	Congo (D. R.)	111,9	10,0	10,0	9,4	7,1	8,8	8,5	9,6	9,5	9,8	10,0	9,5	9,7
3	Sudan	111,0	8,8	10,0	10,0	8,4	8,5	7,8	9,6	8,8	9,3	9,8	10,0	10,0
4	SouthSudan	110,6	8,9	10,0	10,0	6,5	8,9	8,6	9,1	9,8	9,3	9,6	9,8	10,0
5	Chad	109,0	9,5	9,7	8,8	8,0	8,9	8,0	9,7	9,9	9,8	9,4	9,5	7,9
6	Yemen	107,0	9,3	9,2	9,0	7,4	8,1	9,2	9,3	8,7	8,7	9,8	9,5	8,7
7	Afghanistan	106,7	9,3	9,2	9,2	7,2	7,8	8,2	9,4	8,8	8,4	9,9	9,4	10,0
8	Haiti	105,8	9,6	8,6	7,0	9,1	9,1	9,7	8,8	9,6	7,6	7,9	9,0	9,9
9	CentralAfricanRep.	105,3	8,6	9,8	8,5	6,1	9,2	7,7	9,0	9,5	8,6	9,7	9,1	9,4
10	Zimbabwe	105,2	9,2	8,7	8,4	8,6	8,6	8,6	9,2	9,1	8,9	8,4	9,7	7,8
11	Iraq	103,9	8,3	8,8	10,0	8,3	8,4	7,3	8,6	7,6	8,6	10,0	9,6	8,5
12	Coted'Ivoire	103,5	7,8	9,3	9,0	7,3	7,8	7,7	9,3	8,5	8,6	9,1	9,4	9,7
13	Pakistan	102,9	8,9	9,1	9,7	6,9	7,9	7,5	8,4	7,3	8,7	9,8	9,2	9,6
14	Guinea	101,3	8,4	8,2	7,6	7,7	8,2	9,2	9,8	8,9	8,4	9,1	8,9	7,0
15	Guinea Bissau	101,1	8,4	7,8	5,7	8,0	8,1	8,7	9,7	8,8	7,6	9,5	9,7	9,0
16	Nigeria	100,7	8,5	6,6	9,8	7,3	9,2	7,5	8,8	9,3	8,6	9,5	9,4	6,3
17	Kenya	99,6	9,1	8,7	9,0	7,8	8,3	7,6	8,3	8,1	7,1	8,1	9,0	8,5
18	Niger	99,0	9,8	7,9	7,8	6,3	7,9	8,4	8,1	9,5	7,6	8,3	8,9	8,5
19	Ethiopia	98,9	9,7	8,7	8,6	6,7	7,6	7,7	7,3	8,7	8,7	8,4	8,7	8,1
20	Burundi	97,6	8,9	8,8	8,1	6,2	7,6	9,1	8,4	8,3	7,9	7,7	7,9	8,7
21	Syria	97,4	5,6	9,5	9,3	6,2	7,2	6,4	9,6	7,0	9,5	9,8	9,2	8,1
22	Uganda	96,6	9,1	8,4	8,0	6,7	7,8	7,4	8,1	8,3	7,9	8,2	8,6	8,2
23	North Korea	95,1	8,0	5,0	6,6	4,4	8,3	9,3	9,8	9,5	9,7	8,4	7,7	8,4
23	Liberia	95,1	8,8	9,2	6,5	7,0	8,0	8,3	6,6	9,1	6,4	7,1	8,3	9,8
25	Eritrea	95,0	8,7	7,4	6,1	7,3	6,9	8,3	8,7	8,4	9,1	7,5	8,1	8,6
26	Myanmar	94,6	7,6	8,5	9,0	5,4	8,4	7,3	9,0	8,1	8,3	7,8	8,6	6,6
27	Cameroon	93,5	8,3	7,3	7,8	7,2	7,8	6,1	8,5	8,4	8,1	8,0	9,2	6,8
28	Sri Lanka	92,9	6,8	8,4	9,5	7,3	7,8	5,9	8,2	5,5	9,0	8,5	9,3	6,8
29	Bangladesh	92,5	8,1	7,3	8,6	7,5	7,8	7,3	8,3	8,0	7,3	7,7	8,9	5,8
30	Nepal	91,8	7,6	7,7	9,0	5,9	8,1	7,3	8,1	7,3	7,9	7,6	8,2	7,1
31	Mauritania	91,7	8,5	8,3	7,2	5,7	6,5	8,0	7,7	8,4	7,4	7,8	8,2	7,9
32	Timor-Leste	91,5	8,7	7,4	6,8	6,4	6,7	7,9	8,0	8,5	6,0	8,3	8,3	8,5
33	Sierra Leone	91,2	9,0	8,1	5,9	8,0	8,5	8,6	7,3	9,0	6,1	5,4	7,9	7,4
34	Egypt	90,6	7,2	6,5	8,5	5,4	7,1	8,2	8,9	5,6	9,6	7,3	8,7	7,7
35	Burkina Faso	90,2	9,4	7,4	5,3	6,3	8,4	7,7	7,7	8,7	6,8	7,2	7,3	8,0
36	Congo (Republic)	90,0	8,2	8,0	6,0	6,2	8,2	7,0	8,7	8,7	7,5	6,7	6,7	8,2
37	Iran	89,7	5,5	7,3	8,8	6,1	6,7	6,5	8,9	5,0	9,4	8,6	9,4	7,5
38	Mali	89,3	9,3	7,6	7,6	7,8	6,8	8,1	6,0	8,5	6,5	8,1	5,0	8,0
38	Rwanda	89,3	8,4	7,9	8,2	6,9	7,7	6,7	6,5	7,6	7,7	5,5	8,2	8,0
40	Malawi	89,2	8,9	6,5	5,7	8,1	8,0	8,4	7,5	8,2	6,8	5,0	7,6	8,4
41	Cambodia	88,0	7,2	6,2	7,0	7,4	7,3	6,4	8,3	8,1	7,8	6,2	8,0	8,0
42	Togo	87,8	8,2	7,1	4,8	6,8	7,6	7,4	8,3	8,3	7,8	7,4	7,5	6,5
43	Angola	87,1	8,9	7,2	6,8	5,9	9,4	5,1	8,6	8,4	7,3	6,1	7,3	6,1
44	Uzbekistan	86,9	6,7	6,0	7,5	6,3	7,6	7,2	9,0	5,4	9,2	7,9	8,7	5,4
45	Zambia	86,6	9,3	7,4	6,0	7,4	8,0	8,3	8,0	7,6	6,7	5,0	5,7	7,2
46	Lebanon	86,3	6,3	8,5	8,5	6,0	6,2	5,3	7,2	5,6	6,8	8,5	9,2	8,2
47	Equatorial Guinea	86,1	8,3	3,3	6,6	6,6	9,1	4,5	9,6	7,6	9,4	7,5	8,2	5,5

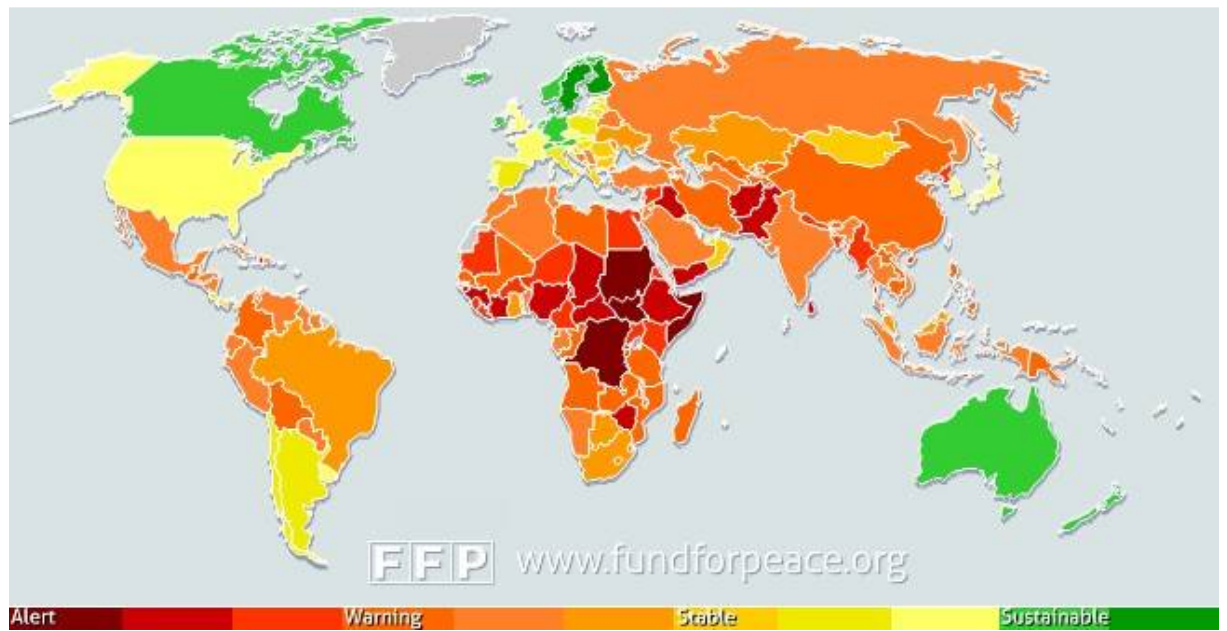
48	Kyrgyzstan	85,7	6,2	5,6	8,4	6,4	7,0	7,6	8,4	5,9	7,6	7,4	8,0	7,3
49	Swaziland	85,6	9,0	4,9	3,6	6,3	7,5	8,9	8,7	7,8	8,3	6,0	7,0	7,5
50	Djibouti	85,5	8,3	7,2	6,2	5,2	7,3	6,9	7,8	7,4	7,0	6,6	7,5	8,1
51	Tajikistan	85,2	7,4	5,3	6,7	5,9	6,2	8,0	9,1	6,3	8,2	7,4	8,3	6,4
51	SolomonIslands	85,2	7,7	4,9	6,8	5,7	8,3	7,8	7,3	8,0	5,9	6,7	8,0	8,2
53	Papua New Guinea	84,9	7,6	5,0	6,6	7,5	9,1	6,9	7,1	8,9	6,2	6,6	7,1	6,3
54	Libya	84,5	5,5	5,4	7,4	4,2	6,7	5,0	8,4	7,3	9,0	8,9	8,0	8,8
55	Georgia	84,2	5,2	7,5	8,0	5,2	6,3	6,4	8,6	5,4	6,4	7,9	9,4	7,9
56	Comoros	84,0	7,4	4,5	5,3	7,2	6,4	8,2	7,4	7,9	6,6	7,5	7,5	8,1
57	Colombia	83,8	6,5	8,3	7,5	7,3	8,1	3,8	7,3	6,1	7,3	6,8	7,7	7,1
58	Laos	83,7	7,5	5,8	6,1	6,8	6,1	5,7	8,6	7,3	8,3	6,6	8,3	6,6
59	Mozambique	82,8	9,2	4,6	4,9	7,2	8,0	8,0	7,0	8,5	6,4	6,5	5,6	6,8
59	Philippines	82,8	7,1	6,5	7,9	6,2	6,5	5,6	7,6	6,4	6,7	8,7	8,0	5,5
61	Madagascar	82,7	8,1	4,3	4,9	5,5	7,9	8,2	7,2	8,6	5,9	7,0	7,5	7,7
62	Gambia	81,8	7,7	6,4	3,7	7,1	6,8	7,8	7,6	7,5	8,0	5,5	6,8	6,9
62	Bhutan	81,8	6,4	6,9	7,3	6,8	7,5	6,3	6,0	6,9	7,3	5,6	7,5	7,3
64	Senegal	81,4	8,3	7,0	6,3	6,8	6,8	7,2	5,9	7,8	6,2	6,2	6,6	6,3
65	Tanzania	81,1	8,6	6,8	6,0	6,4	6,4	6,8	6,2	8,8	6,2	5,5	5,7	7,7
66	China	80,9	8,1	6,1	8,3	5,0	8,0	3,6	8,1	6,8	9,4	6,5	7,2	3,8
67	Israel/West Bank	80,8	6,2	7,4	9,8	3,2	7,5	3,7	6,7	5,9	7,6	7,1	8,1	7,7
67	Fiji	80,8	5,2	3,8	7,3	7,0	7,4	7,3	8,8	4,9	7,3	7,0	7,9	6,9
67	Bolivia	80,8	6,9	4,0	7,1	6,4	8,9	6,2	7,2	6,8	6,3	6,7	8,0	6,3
70	Guatemala	80,7	7,3	6,0	7,3	7,1	8,1	6,1	6,9	6,9	6,6	7,0	6,0	5,4
71	Lesotho	79,4	8,8	4,9	4,7	6,8	6,7	8,5	6,0	8,2	5,4	5,2	7,0	7,2
72	Nicaragua	79,2	6,6	4,8	5,9	7,8	7,9	6,8	7,5	6,8	5,4	5,6	6,8	7,3
73	Algeria	78,7	5,8	7,0	7,8	5,1	6,2	5,8	7,4	5,9	7,7	7,4	7,3	5,2
74	Ecuador	78,6	5,8	5,7	7,2	6,8	7,4	5,6	7,2	6,9	4,9	6,7	8,2	6,2
75	Honduras	78,3	7,0	3,9	5,8	6,6	8,1	6,9	6,9	6,8	6,3	6,8	6,3	6,9
76	Azerbaijan	78,2	5,3	7,9	6,9	4,7	6,1	4,7	8,2	5,1	7,6	6,9	7,8	6,9
76	Indonesia	78,2	7,5	6,0	7,3	6,3	6,9	5,5	6,4	6,1	6,5	6,8	7,0	5,9
78	Benin	77,9	8,3	6,5	3,6	6,2	7,2	7,1	6,0	8,6	5,1	5,8	6,1	7,3
79	India	77,5	7,5	5,2	8,2	5,4	8,1	5,4	5,2	6,7	5,9	7,8	6,8	5,2
80	Russia	77,1	5,7	5,3	8,2	5,1	7,0	3,5	8,1	5,1	8,6	8,5	8,0	4,0
81	Turkmenistan	76,7	5,9	3,9	6,7	4,9	6,5	5,4	9,3	6,1	8,7	7,1	7,7	4,6
81	Belarus	76,7	5,7	3,6	6,8	3,9	5,7	6,2	9,0	5,2	8,3	6,3	8,3	7,6
83	Bosnia	76,5	4,4	6,8	7,7	5,6	6,2	5,2	6,7	4,4	6,4	6,4	8,7	8,0
83	Moldova	76,5	5,9	5,0	6,0	6,9	5,9	6,4	6,9	5,7	6,0	7,2	7,7	6,9
83	Tunisia	76,5	4,9	4,2	7,8	5,0	6,0	6,0	7,9	5,0	8,4	7,2	7,8	6,3
86	Turkey	75,9	5,7	7,4	9,0	3,9	6,8	5,3	5,9	5,5	5,5	7,9	7,3	5,6
87	Jordan	75,7	6,7	7,8	7,1	4,2	6,5	6,5	6,5	4,3	7,4	5,8	6,8	6,2
88	Maldives	75,4	5,4	5,3	4,9	6,2	4,4	6,5	8,3	6,7	7,6	5,8	8,0	6,4
89	Venezuela	75,3	5,4	4,8	6,4	5,8	6,9	5,4	7,6	6,5	7,7	6,5	7,3	4,9
90	Thailand	75,1	7,9	6,4	8,1	3,5	6,4	3,5	6,2	4,6	7,3	7,8	8,8	4,6
91	Sao Tome	74,6	6,6	4,3	4,8	7,9	6,3	7,9	6,6	6,4	4,3	5,8	6,3	7,3
92	Serbia	74,4	4,7	6,6	8,0	4,7	5,9	6,5	6,3	4,7	5,5	6,5	8,0	7,0
93	Morocco	74,3	5,8	5,9	6,5	7,0	6,9	5,3	6,7	5,9	6,6	6,3	6,6	4,9
94	Cape Verde	73,7	6,7	4,1	4,2	8,3	6,9	6,1	6,3	6,5	5,1	5,7	5,5	8,2
95	Dominican Republic	73,2	6,4	5,5	6,1	7,9	6,9	5,5	5,4	6,2	5,7	5,2	6,5	5,9
95	El Salvador	73,2	7,4	5,5	5,7	6,9	7,0	6,5	5,9	6,5	6,1	6,4	4,3	5,1
97	Mexico	73,1	6,5	4,0	6,1	5,9	7,2	5,2	6,1	6,6	6,3	7,9	5,2	6,1
97	Vietnam	73,1	5,9	4,7	5,7	5,7	5,8	6,2	7,8	5,8	7,5	5,4	6,9	5,6
99	Micronesia	72,9	7,1	3,1	4,2	8,4	8,0	7,5	6,3	6,3	3,1	5,4	5,6	7,9

99	Gabon	72,9	6,8	5,6	3,3	5,5	7,3	5,2	7,6	7,0	6,8	5,4	7,1	5,4
101	Cuba	72,8	6,6	5,3	4,8	6,3	5,9	5,2	6,5	4,7	7,5	6,3	6,9	6,7
102	SaudiArabia	72,7	5,5	5,2	7,4	3,1	6,4	3,6	7,8	4,0	8,9	7,2	8,0	5,6
103	Peru	72,3	5,9	4,7	7,0	6,1	7,8	4,1	7,1	6,4	5,0	7,0	6,7	4,5
104	Paraguay	71,8	6,1	2,4	6,5	4,9	8,6	5,1	7,9	6,1	6,1	6,1	7,9	4,2
105	Armenia	71,3	4,9	7,0	5,7	6,0	5,6	5,9	6,6	4,4	6,8	5,3	7,0	6,2
106	Suriname	71,2	5,7	3,0	6,1	7,6	7,0	7,1	6,1	5,3	5,4	5,8	5,8	6,3
107	Guyana	70,8	5,8	3,8	5,9	8,5	6,8	6,6	6,2	6,0	4,4	5,8	5,1	5,9
108	Namibia	70,4	6,9	5,6	5,3	6,5	8,7	6,7	4,1	6,7	4,9	4,9	3,5	6,5
109	Kazakhstan	69,8	5,3	3,8	6,2	3,6	5,3	6,2	7,8	5,1	7,1	6,4	7,7	5,3
110	Ghana	69,1	6,7	5,5	4,9	7,3	6,5	6,1	5,1	7,6	4,7	3,8	5,0	6,0
111	Samoa	68,7	6,8	2,5	4,8	8,8	6,0	5,9	6,0	4,8	4,5	5,5	5,1	8,0
112	Macedonia	68,0	3,9	5,2	7,8	6,1	6,2	5,9	6,1	3,9	4,3	6,0	7,0	5,6
113	SouthAfrica	67,6	7,8	6,5	5,7	4,3	8,0	5,9	5,3	6,3	4,2	5,1	5,6	2,9
114	Belize	67,2	6,5	4,9	4,4	7,1	6,6	5,5	6,0	6,0	4,1	5,5	4,3	6,3
115	Cyprus	67,0	4,0	4,4	7,3	4,8	7,0	5,8	5,5	3,0	3,3	5,0	7,9	9,0
116	Malaysia	66,1	5,6	4,6	6,1	4,8	5,9	4,1	6,2	4,5	7,1	6,0	6,8	4,4
117	Ukraine	65,9	4,7	3,2	5,9	5,7	5,3	5,4	7,8	3,6	5,7	4,4	8,0	6,2
118	Jamaica	65,6	5,6	3,4	4,0	7,2	5,9	6,6	6,1	5,7	5,0	6,3	3,7	6,3
119	Albania	65,2	4,7	3,1	4,8	6,6	4,8	5,3	7,0	4,8	6,0	5,5	6,3	6,3
120	Grenada	64,6	5,2	3,2	3,9	8,5	5,9	5,8	6,2	3,6	3,7	5,3	5,6	7,7
121	Seychelles	64,0	5,2	3,3	4,8	4,9	6,6	5,2	6,3	3,5	5,2	6,4	5,7	6,9
121	Botswana	64,0	8,3	5,8	4,8	5,0	7,5	6,1	4,4	6,0	4,4	3,5	3,3	4,8
123	Brunei	63,2	4,5	3,3	6,2	4,6	7,8	2,8	7,4	2,6	6,9	5,6	7,4	4,1
124	Bahrain	62,9	4,6	2,5	7,3	3,3	5,7	3,2	7,6	2,4	7,5	6,1	7,1	5,6
125	Trinidad	62,6	5,3	3,0	4,4	7,8	6,1	4,6	5,6	5,2	5,2	5,7	5,6	4,2
126	Brazil	62,1	7,0	3,6	5,9	3,9	8,3	3,3	5,3	5,4	5,3	5,9	4,9	3,3
127	Kuwait	59,6	5,1	3,8	4,6	3,7	5,3	3,4	7,6	2,6	6,8	4,4	7,9	4,4
128	Antigua & Barbuda	58,0	4,6	3,0	4,1	7,6	5,6	4,5	5,8	4,0	4,4	4,9	3,7	5,8
129	Mongolia	57,8	5,5	2,2	3,7	2,5	6,3	4,7	5,3	5,7	5,4	4,4	5,5	6,5
130	Romania	57,4	4,3	2,7	6,3	4,7	5,3	5,7	6,4	4,3	3,9	4,1	5,2	4,6
131	Panama	55,8	5,9	3,7	5,0	4,5	7,9	3,8	4,7	5,0	4,4	5,1	2,5	3,3
132	Bulgaria	55,0	4,4	3,1	4,6	4,9	5,1	5,0	4,8	4,4	3,7	4,7	5,3	5,0
133	Bahamas	54,7	6,6	2,8	4,4	5,6	5,6	4,5	4,9	4,4	2,8	4,3	4,5	4,3
134	Montenegro	54,4	3,9	4,5	6,5	3,0	3,5	4,6	4,2	3,6	4,4	4,6	6,2	5,3
135	Croatia	54,1	3,7	5,5	5,3	4,4	4,4	5,1	3,9	2,9	4,7	4,8	4,4	5,0
136	Oman	52,0	5,0	2,0	2,7	1,8	3,6	4,5	6,1	4,4	7,5	5,3	6,6	2,4
137	Barbados	50,8	3,8	2,7	4,4	6,2	5,7	5,8	3,6	2,7	2,5	4,2	4,2	5,0
138	Greece	50,6	4,3	2,0	4,8	4,4	4,3	6,4	5,4	3,9	3,0	3,9	3,0	5,1
139	CostaRica	48,7	4,9	4,1	4,1	3,5	6,1	4,3	3,5	4,6	2,4	2,5	3,8	4,9
140	Latvia	47,9	3,6	3,3	5,4	4,2	4,9	4,0	4,5	3,4	3,2	3,3	4,3	3,8
141	Hungary	47,6	2,5	2,9	4,1	3,9	4,9	6,0	5,9	3,1	3,4	2,3	4,8	3,8
142	United Arab Emirates	47,3	3,9	2,5	4,3	2,4	4,8	3,5	6,5	2,9	6,4	2,9	3,6	3,5
143	Qatar	47,1	4,3	2,1	4,9	3,1	4,8	2,9	5,9	2,0	5,6	2,5	5,0	4,0
144	Argentina	46,1	4,1	2,0	5,0	3,0	6,0	4,0	4,4	3,9	4,1	3,0	2,7	3,8
145	Estonia	45,3	3,5	3,3	5,9	3,9	4,3	3,5	3,8	3,0	2,4	2,9	5,5	3,3
145	Slovakia	45,3	3,2	2,0	5,0	4,5	4,6	5,2	4,3	3,5	3,0	2,3	3,7	3,9
147	Italy	44,6	3,8	3,3	4,7	2,6	3,6	4,8	4,7	2,4	2,9	5,0	4,8	2,0
148	Mauritius	44,5	3,8	2,2	3,5	3,6	4,8	4,1	4,1	3,8	3,5	3,3	3,2	4,6
149	Spain	44,4	2,8	2,3	5,8	3,0	4,1	5,5	3,3	3,3	2,2	4,1	6,0	2,0
150	Lithuania	43,0	3,8	2,9	3,7	4,1	5,2	4,5	3,8	3,4	2,9	2,5	3,0	3,2
151	Malta	42,4	2,8	5,2	4,0	4,1	3,5	3,6	4,1	2,3	3,3	3,7	2,0	3,8

152	Chile	42,3	4,9	2,4	3,5	2,8	5,5	4,1	3,8	4,3	3,5	2,9	1,4	3,2
153	Poland	40,9	3,5	2,8	3,8	5,0	3,9	3,5	3,4	2,8	2,9	2,5	3,6	3,3
154	Czech Republic	39,9	2,5	2,2	3,8	3,4	3,8	4,5	4,1	3,7	2,4	2,1	4,2	3,2
155	Uruguay	38,4	3,8	1,9	2,8	4,7	4,4	3,6	1,7	3,4	2,3	3,7	2,7	3,5
156	Japan	36,1	5,4	3,7	3,8	2,0	1,8	3,7	2,2	2,5	3,0	1,7	2,6	3,7
157	South Korea	35,4	3,0	2,0	3,1	3,9	2,9	2,0	2,9	1,9	2,6	2,1	3,6	5,4
158	Singapore	34,0	2,5	1,1	2,7	3,3	3,7	3,0	3,2	1,9	4,9	1,5	4,0	2,2
159	United States	33,5	3,0	2,3	4,2	1,0	4,8	3,2	2,3	2,4	3,2	2,2	3,9	1,0
160	United Kingdom	33,2	2,5	2,7	5,0	2,1	3,6	4,1	1,6	2,3	1,8	2,7	3,5	1,3
161	France	32,6	2,7	2,2	5,9	1,9	4,3	4,0	2,2	1,5	2,4	2,3	1,9	1,4
161	Portugal	32,6	2,8	1,6	2,3	2,6	3,4	5,4	2,1	3,5	2,7	1,6	1,3	3,3
163	Slovenia	32,3	2,5	1,4	3,3	3,2	4,5	3,6	2,8	2,1	2,5	2,5	1,6	2,3
164	Belgium	30,9	2,5	1,6	4,1	1,8	3,8	3,5	2,1	2,2	1,5	2,0	3,9	2,0
165	Germany	29,7	2,4	3,6	4,3	2,2	3,9	2,6	1,4	1,8	1,9	2,2	2,0	1,4
166	Austria	26,9	2,3	2,4	4,3	1,6	4,0	1,9	1,5	1,5	2,0	1,1	2,7	1,6
166	Netherlands	26,9	3,0	2,4	4,1	2,2	2,3	3,5	1,0	1,5	1,0	1,8	2,6	1,5
168	Canada	26,0	2,6	2,1	3,1	2,1	3,5	1,8	1,5	2,0	2,0	1,8	2,5	1,0
169	Australia	25,4	3,3	2,7	3,6	1,1	3,3	2,1	1,0	1,8	2,2	1,7	1,6	1,0
170	Ireland	24,8	2,2	1,4	1,6	2,8	2,5	3,9	1,9	1,9	1,3	1,8	1,3	2,2
171	Iceland	24,7	1,6	1,6	1,0	2,8	1,7	3,7	1,4	1,6	1,3	1,0	1,8	5,2
172	Luxembourg	23,3	1,7	1,8	2,8	2,1	1,5	1,5	1,9	1,3	1,0	2,3	3,4	2,0
173	New Zealand	22,7	2,1	1,1	3,5	2,4	3,4	3,6	0,5	1,8	1,2	1,1	1,1	1,0
174	Denmark	21,9	2,5	1,6	3,4	1,9	1,6	1,9	1,0	1,4	1,7	1,5	1,4	2,0
175	Switzerland	21,5	2,1	1,5	3,5	2,1	2,3	2,3	0,8	1,4	1,7	1,4	1,0	1,4
175	Norway	21,5	2,0	1,9	3,6	1,6	1,5	1,9	0,5	1,4	1,9	2,7	1,1	1,3
177	Sweden	19,7	2,5	2,4	1,0	1,7	1,7	1,7	0,5	1,9	1,3	2,2	1,8	1,0
178	Finland	18,0	1,9	1,6	1,4	2,3	1,0	3,2	1,0	1,5	1,1	1,0	1,1	1,0

Zdroj: [46]

Příloha B *Mapa indexu FSI 2013*

Zdroj: [46]